№ 47 ԿԻՐԱԿԻ, 3 ՄԱՐՏԻ

1913
ՔԱՌԱՍՈՒՆԵՐԿՈՒԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ԿԻՐԱԿԻ 3 ՄԱՐՏԻ № 47

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարվանը և 7 ամսվանը 6 ռուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ" Сергіевская ул., № 5.
Tiflis, Rédaction „Mschak"
Խմբագրատան տէլէֆօն № 2—58.

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով
Յայտարարութիւնների համար վճարվում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10—20 կոպ.
Տպարանի տէլէֆօն № 67.

ԹԻՖԼԻՍԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՆԵՐԻ ԱՒԱԳ ԱՐ. Ն. ՄԻԼԵԱՆԸ
յայտնում է, որ ԱՅՍՕՐ, կիրակի, մարտի 3-ին, ցերեկ. ժամը 12-ին, իր գրասենեակում
ԿԸ ԿԱՏԱՐՎԻ ՄԱՂԹԱՆՔ
ՆՈՐԻՆ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾՈՒԹԵԱՆ
ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՓՈԽԱՐՔԱՅ
ԳԵՆԵՐԱԼ-ԱԴԻՒՏԱՆՏ ԿՈՄՍ
Ի. Ի. ՎՕՐՕՆՑՕՎ-ԴԱՇԿՕՎԻ
ԱՌՈՂՋՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ. 172. 1—

ԱՐՏԻՍՏԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԴԱՀԼԻՃ
Հինգշաբթի, մարտի 7-ին տեղի կունենայ
Պարիզի կօնսերվատորիայի 1-ին մրց. արժանացած եւ
ՄԵԾ-ՕՊԷՐԱՅԻ ԵՐԳԻՉ
ԱՇԱՀ-ՄՈՒՐԱԴԵԱՆԻ
ՀԱՄԵՐԳԸ
Մանրամասնութիւնները ծրագրում. Սկիզբը երեկոյեան ժամը $8^1/_2$-ին.
Տոմսակները վաճառվում են Կէրէրի երաժշտ. գործիքների խանութում. 143. 3—3
(հ.) առ.

ՄԻՄԻԱՅՆ ՎԵՑ ԳԱՍՏՐՈԼ
ԲԱԳՈՒԻ ՀԱՅ ԴՐԱՄԱՏԻԿ ԴԵՐԱՍԱՆՆԵՐԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՐՔՈՒՆԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ
Հինգշաբթի, մարտի 7-ին
ԲԱԳՈՒԻ ՀԱՅ ԴՐԱՄԱՏԻԿ ԴԵՐԱՍԱՆ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ ղեկավարութեամբ ՉԱՐԻՖԵԱՆԻ
Կը ներկայացնէ
ՅՈՒԵՐԹԱՍ
Դրամա 6 գործ., հեղ՝ Սենկեվիչի, Թարգմ. Լ. Բաբայեանի:
ԽՄԲԻ ԿԱԶՄԸ. տ. տ. Ադամեան, Ավնիւ, Արաքս, Աստղիկ, Մելիք-Շահնազար. պ. պ. Անդրանիկ, Ահարոնեան, Ալլահվերդեան, Աւալեան, Չարիֆեան, Խաժակ, Շահխաթունի, Միրզոյեան, Ուշաւնի, Սափարեան, Թորոսեան.
Ուրսուսի դերի համար Բագուից հրաւիրված է դերասան ՉԱՐՉՕՂԼԵԱՆ.
Թիֆլիսի գաստրօլներին կը մասնակցեն տ. տ. Մայսուրեան, Ցասմիկ և պ. Ստեփանեան.
ՏԵՂԵՐԻ ԳՆԵՐԸ ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ ԵՆ.
Տոմսակները վաղօրօք վաճառվում են Թատրոնի կասսայում.
Խումբը բերել է իր սեփական դեկօրացիաները և զգեստները.
Ցուցարար՝ Թորոսեան Ռեժիսորական խորհուրդ

ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԻ ԴԱՀԼԻՃՈՒՄ
Կիրակի, մարտի 10-ին, տեղի կունենայ
ՋՈՒԹԱԿԱՀԱՐ Ա. ՎՐՈՅՐԻ
ՀԱՄԵՐԳԸ
Բարեհաճ մասնակցութեամբ տ. ՐԱԽՏԻ (երգ) և օր. ԱՍԼԱՄԱԶԵԱՆԻ (ակօմպանիմէնտ).
Տոմսակները՝ 3 ր. մինչև 50 կ. արժող. ծախվում են Սուզանաճեանի խանութում.
Աշակերտական տոմսակները 40 կոպ.: Մանրամասնութիւնները աֆիշաներում. 174. 1—1

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆ
Աւագների Խորհուրդը յայտնում է պ. պ. անդամներին, կանդիդատներին և նրանց ընտանիքներին, որ այսօր, կիրակի, մարտի 3-ին, ցերեկվայ ժամը $1^1/_2$-ին ժողովարանի շէնքում կը կատարվի մաղթանք ժողովարանի պատւաւոր անդամ
ՆՈՐԻՆ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾՈՒԹԵԱՆ
Կովկասի Փոխարքայ գեն.-ադիւտանտ
ԿՈՄՍ Ի. Ի. ՎՕՐՕՆՑՕՎ-ԴԱՇԿՕՎԻ
առողջութեան համար. 170. 1—1

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՏՈՒՆ
ԶՈՒԲԱԼՕՎԻ ԱՆՈՒԱՆ
Ժողովրդ. ներկայացումներ կազմակերպող
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍԵԿՑԻԱ
ՎԱՂԸ, երկուշաբթի, մարտի 4 ին
ՀԱՅՈՑ ԴՐ. ԸՆԿ. ԹԱՏԵՐԱՍԷՐՆԵՐԻ ԽՈՒՄԲԸ
Մասնակցութեամբ դերասանների
Եւ ռեժիսօրութեամբ
Դերասանուհի ԽԻԹԱՐԵԱՆԻ
Կը ներկայացնէ Ժողովրդական Տան բեմի վրա—յայտնի դրամա
ԵՐԿՐՈՐԴ
[illegible]
4 գործ., հեղ. Նեվեժինի:
Մասնակցում են՝ տ. տ. Խիթարեան, Մանուչարեան, Ցասմիկ, Սաթենիկ, օր. Սոլօվեան, պ. պ. Գալստեան, Թաշճեան, Լազարեան, Յարութիւնեան, Յարութիւնեան II և ուրիշները.
Սկիզբն է երեկոյեան ժամը 8-ին:
Ռեժիսօր՝ Խիթարեան
Փետրվարի 21-ի—«Վարդան Մեծի» համար վերցված տոմսակները զօրութիւն ունեն այս ներկայացմանը.
Հերթ. կարգադրիչներ՝ պ. պ. Երիցեան և Ստամբօլցեան
169. 1—1

ԿՆԱԲՈՒԺԱԿԱՆ ԵՒ ՎԻՐԱԲՈՒԺԱԿԱՆ
ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
Ռտիշչէվսկայա 13, տէլէֆօն 4—21.
Ընդունելութիւն թէ կանացի և թէ ներքին, նոյնպէս և վիրաբուժութեան կարիք ունեցող միայուն «стаціонаръ» հիւանդների (բացի վարակիչ և հոգեկան հիւանդութիւններից), վաղօրօք գրվելու պայմանով:
Ընդունելութիւն կանացի, ներքին և մանկական հիւանդութիւն ունեցող երթևեկ հիւանդների, ամեն օր՝ ցեր. ժամը 11-ից մինչև 12-ը:
Ընդունելութիւն պրոֆ. Մ. Ս. Սուբբոտինի կողմից վիրաբուժ. կարիք ունեցող հիւանդների, վաղօրօք գրվելու պայմանով, երկուշաբթի և հինգշաբթի օրերը ցեր. ժամը 1—2-ը:
Հիւանդանոցի բժիշկները
Ա. Ա. Յարութիւնեան, Ն. Ն. Վեսելօվզօրօվ, Վ. Ա. Ջակրժէվսկի, Ի. Գ. Կալամկարեան, Ա. Ա. Նովիցկիյ, Գ. Ն. Տէր-Ներսէսեան, Ն. Զ. Ումիկեան, Ա. Ր. Փիշէր, Ս. Պ. Շահպարոնեանց: Կոնսուլտանտ՝ պրօֆեսօր Մ. Ս. Սուբբոտին:
(հ.կ.) առ. 779. 100—35

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Մ. Ի. ՄՈՒՐԱԴԵԱՆ
Օգնական Prof. Posner-ի
Ընդունում է միզասեռական (վեներական) հիւանդներին Բեռլինի իր խորհրդակցական կաբինէտի և պրօֆ. Պօզնէրի կլինիկայի մէջ: Տալիս է նաև խորհուրդներ միւս մասնագիտութիւնների վերաբերեալ:
Հասցէն՝ D-r Muradoff Berlin. Iohannisstr. 15 (an der Friedrichstrasse). Telefon amt Norden 113—19.
(կ.) առ. 830. 0—13

ԲԵՌԼԻՆԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ
ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Գ. Գ. ՄԵՀՐԱԲԵԱՆՑ
Ներքին հիւանդութիւններ՝ առանձնապէս կրծքի, ԹՈՔԱՏՈՅԻ և սրտի:
Բժշկութիւն նաև ՏՈՒԲԵՐԿՈՒԼԻՆՆԵՐՈՎ, ՐԱԴԻՒ պրէպարատներով և վիրաբուժական միջոցով՝ ՊՆԵՎՄՕԹՕՐԱԿՍՈՎ:
Ընդունելութիւնը ամեն օր, առաւօտեան ժամը 9--1-ը և երեկոյեան ժամը 5—8-ը:
Չքաւորներին առ. ժամը 9—10-ը ձրիաբար:
Սօլօլակ, Բէհբութեան փող. № 23 (անկիւն Գանօվսկայա): Հեռախօս 7—92.
(ա.օ.) առ. 92. 100—20

ԲԺԻՇԿ
Օ. [illegible]
Ներքին և երեխաների հիւանդութիւնների, առանձնապէս Թոքերի:
Թոքախտի բժշկութիւնը տուբերկուլիններով և պնեվմատօրակսով:
Ընդունելութիւնը ՆՈՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆՈՒՄ
Ամեն օր (առաւօտեան 12—1 ժ. / երեկոյեան 5—7 ժ.
Սօլօլակ, Ռտիշչևվսկայա 10 (Լերմոնտովսկ. դեղատան դիմացը):
(ե.հ. կ.) առ. 746. 100—62

ԹԻՖԼԻՍԻ ՆՈՐ ԱՌԱՋՆՈՐԴԸ

Այսօր Թիֆլիս է գալիս Թիֆլիսի թեմի նորահաստատ առաջնորդ Մեսրոպ եպիսկոպոս Տէր-Մովսիսեանը.

Հանգուցեալ Գաբրիէլ Այվազեան գիտնական արքեպիսկոպոսից յետոյ առաջին անգամն է, որ Թիֆլիսի թեմը ունենալու է բարձրագոյն կրթութեամբ մի առաջնորդ, նոյնպէս գիտնական:

Իսկ հանգուցեալ Արիստակէս արքեպիսկոպոս Սեդրակեանից յետոյ առաջին անգամն է, որ Թիֆլիսն ունենալու է Սեդրակեան շկօլայի մէջ մեծացած մի անձն, իբրև առաջնորդ:

Ինչպէս յայտնի է, Խրիմեան կաթողիկոսի ժամանակ Մեսրոպ եպիսկոպոսը, այն ժամանակ վարդապետ, մատնըված էր անգործունէութեան: Նրան չը յանձնվեց ոչ առաջնորդի, ոչ նոյն իսկ յաջորդի պաշտօն թեմերում և գաւառներում, ուր կարողանար ցոյց տալ իր վարչական ընդունակութիւնները, գործունէութիւնը. Եւ կարելի է ասել, որ, ինչպէս երկար տարիներից յետոյ, առաջին անգամն է, որ համալսարանական կրթութեամբ մի անձն առաջնորդ է նշանակվում Թիֆլիսում, նոյնպէս և առաջին անգամն է, որ մի եկեղեցական նշանակվում է ուղղակի առաջնորդ, այն էլ մի կարևորագոյն թեմի առաջնորդ, առանց կանխագոյն պրակտիկայի վարչական-եկեղեցական ասպարէզի մէջ, յաջորդաբար, այսինքն առանց կատարած լինելու փոխանորդական և յաջորդական պաշտօններ գաւառներում:

Անշուշտ, դա աչքի ընկնող մի պակասութիւն է, թէև ինքը Մեսրոպ եպիսկոպոսը չէ մեղաւոր, որ իրան առիթ չեն տուել և միջոց՝ զարգացնելու և ցոյց տալու իր կարողութիւնները այդ ասպարէզներում:

Եւ այնուամենայնիւ, չը նայած փորձառութեան պակասութեան առաջնորդական գործունէութեան մէջ, մենք ողջունում ենք Մեսրոպ եպիսկոպոսի նշանակումը և առաջնորդութիւնը, որովհետև նա ունի բոլոր տուեալները՝ լինելու գործունեայ և արդիւնաւէտ առաջնորդ: Բարձր, համալսարանական կրթութիւնը, գիտական պարապմունքները, վերջին տարիների սինօդի անդամութիւնը, կարևոր յանձնարարութիւնները, որ Իզմիրլեանի և ներկայ Կաթողիկոսի կողմից ստացաւ և կատարեց, ճեմարանի տեսչական պաշտօնավարութիւնը՝ թէև կարճ ժամանակով—այս ամենը արդէն բաւական են ասելու, որ նա ունի այնուամենայնիւ որոշ փորձառութիւն և հմտութիւն՝ առաջնորդական դժուարին և պատասխանատու պաշտօնը վարելու.

Եւ մենք համոզված ենք, որ Մեսրոպ եպիսկոպոսը, եթէ ունենայ կամքի, բնաւորութեան տոկունութիւն, եթէ գործէ զգուշութեամբ, անաչառօրէն, առանց աջ և ձախ թեքվելու, առանց այն ամեն բան ոչնչացնող, ամեն բան սպանող ձգտման՝ նստել երկու աթոռների վրա, լոկ ժամանակաւոր ժողովրդականութիւն ձեռք բերելու նպատակով, եթէ կարողանայ ընտրողութիւն անել մարդկանց և գործօնների մէջ, ապա նրա առաջնորդութիւնը կը լինի օգտակար և արդիւնաւէտ ժողովրդի համար:

Մեսրոպ եպիսկոպոս իր հասարակական կրթութիւնը, դաւանանքը ստացել և զարգացրել է այն դպրոցում, որ մեզանում յայտնի է «մշակական» անունով (այս բառը մենք գործ ենք ածում ոչ իբրև «Մշակ» լրագրի գործօնների հետ զուտ անձնական բարեկամութեան և յարաբերութիւնների պահպանման մաքով), մի դպրոց, որի փայլուն ներկայացուցիչը եկեղեցականութեան մէջ հանգուցեալ Արիստակէս Սեդրակեանն էր. Նա աշակերտել է այդ համակրելի եկեղեցականին և երկար[illegible], «մշակական» դպրոցի անձն, եկեղեցական թէ աշխարհական, նշանակում էր և այսօր էլ նշանակում է ազնիւ, մաքուր, շիտակ, անաչառ, անկաշառ գործունէութիւն, ամեն ինչ ժողովրդով և ժողովրդի համար, հալածում զեղծումների, սիմօնականութեան, նեպոտիզմի, առաջադիմական և լուսաւոր ուղղութիւն ազգային-եկեղեցական բոլոր գործերի մէջ, արտաքսում ազէտ, անուսում քահանաների, մաքրում հոգևոր ատեանների՝ ամեն տեսակ ցեցերից և շահագործողներից, պատժում անարժան պաշտօնեաների:

Եւ Մեսրոպ եպիսկոպոսը օգտակար, բեղմնաւոր գործունէութեան առաջին և լայն ասպարէզ ունի. Թիֆլիսի թեմում շատ բան կայ քանդված, ջարդված, հետևաբար շատ բան կայ շինելու, վերականգնելու: Ահա ձեզ Ներսիսեան դպրոցը, որ կարօտ է արմատական բէֆիզիայի, վերանորոգութեան և մաքրման. ահա ձեզ թեմի ծխական-եկեղեցական դպրոցները, որոնք կարօտ են բարեկարգութեան և որոնց թիւը պէտք է բազմացնել. ահա ձեզ մի հոգևորականութիւն, որի բարոյական հեղինակութիւնը բաւական ընկած է. ահա ձեզ ամբողջ վիճակներ, ուր հայ ժողովուրդը, մանաւանդ գիւղական ժողովուրդը խարխափում է տգիտութեան մէջ:

Այո, գործ շատ կայ կատարելու մի գործունեայ, եռանդուն և կրթված առաջնորդի համար:

Այդ բարեմաղթութիւններով և ողջունում ենք Մեսրոպ եպիսկոպոսի մուտքը, յայտնելով որ մեր կողմից, իբրև հայ մամուլի մի օրգանի կողմից, նա կը գտնէ ամեն տեսակ աջակցութիւն, խրախուսանք իր բոլոր օգտակար և արդիւնաւէտ ձեռնարկութիւնների մէջ, ինչպէս և անաչառ քննադատութիւն այն դէպքերում, երբ նա կը թերանայ իր պարտականութիւնների մէջ:

Մենք կը ցանկանայինք, որ Մեսրոպ եպիսկոպոսի օրով վերադառնային Թիֆլիսի թեմի համար Սեդրակեանի օրերը և առաջնորդութիւնը:

Հ. Առաքելեան

ՓՈԽԱՐՔԱՅԻ ԱՌՈՂՋԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿԸ

Երէկ էջմիածնից ստացանք հետևեալ հեռագիրը.

Փոխարքայ կոմս Վօրօնցօվ-Դաշկօվի առողջութեան համար Նորին Ս. Օծութիւնը էջմիածնի տաճարում կատարեց մաղթանք մասնակցութեամբ ամբողջ միաբանութեան:

Մաղթանքին ներկայ էին Գէորգեան ճեմարանի ուսուցիչներն ու աշակերտները:

—

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը կարգադրել է, որպէսզի երկրի բոլոր հայ եկեղեցիներում կատարվեն մաղթանքներ Կովկասի փոխարքայ կոմս Ի. Ի. Վօրօնցօվ-Դաշկօվի առողջութեան համար: Առաջին մաղթանքը, ստացված տեղեկութիւնների համաձայն, կատարվել է փետրվարի 28-ին էջմիածնի

ԹԻՖԼԻՍԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԱԿԱՆ ԲԱՆԿԻ
ՀԻՄՆԱԴԻՐՆԵՐԻ
ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԻՉ ԿՈՄԻՏԷՏԸ
խնդրում է այն անձերին, որոնք ստորագրվել են յիշեալ Բանկի ակցիաներին եւ սակայն չեն մուծել յացուցիչ 40%-ը, ԲԱՐԵՀԱՃԵԼ ՑԵՏ ՍՏԱՆԱԼՈՒ ՍԿԶԲՆԱԿԱՆ 10% ՎՃԱՐԸ, որը կը տրվի Կոմիտէտի Դիւանատանը—Բեբուտովսկայա փող., տուն Թիֆլիսի Վաճառականական Ընկերութեան, № 50, ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ ԺԱՄԸ 10-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ԺԱՄԸ 1-Ը ՑԵՐԵԿՎԱՅ:
168. 2—2

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ
Գ. Յ. ԳԱՐԱԿԻՒԼԵԱՆ
(Նախկին օգնական Կամպխի)
Վերադառնալով արտասահմանից վերսկսել է հիւանդների ընդունելութիւնը
Ամեն օր՝ առաւօտեան ժ. 9—$1^1/_2$-ը և երեկ. ժ. 4—7-ը:
Վէլեամինովսկայա փողոց № 4, բն. 3.
առ. (ա.օ.մ.) 129. 50—12

ԲԺԻՇԿ
Ե. Ի. ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ
Ներքին, երեխայոց և ստամոքսա-աղիքային հիւանդութիւններ:
Պրօֆ. Mathieu-ի մասնագիտական կլինիկայից—Պարիզից
Ընդունելութիւնը (առաւ. ժ. 9—11-ը: / երեկ. ժ. 5—7-ը:
Միխայլովսկի պր. 86, տէլէֆ. № 576.

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ
Ս. Գ. ԿԷՕՆՃԵԱՆ
Ընդունում է ատամի և բերանի հիւանդութիւն ունեցողներին. պլօմբ, արհեստական ատամներ, ատամի հեռացում, (առանց ցաւի):
Ընդունելութիւն 9—2-ը առաւ., 4—7-ը երեկ.
Անկիւն Արսո-Արզովսկայա հրապարակի և Լերմոնտովսկայա փողոցի, № 1.
(ե.հ.կ.) առ. 849. 0—19

ամերում, Կաթողիկոսի, միաբանու-թեան անդամների և պրոկուրորի, ճեմարանի աշակերտների և բազմաթիւ աղօթողների ներկայութեամբ։ («Кавк.»)

—

Երէկ կատարվեցին մաղթանքներ փոխարքայի առողջութեան համար Կ. Հ. Բ. Ընկերութեան շինութեան մէջ խորհրդի նախաձեռնութեամբ և Քաշվէթի եկեղեցում Թիֆլիսի նահանգի ազնուականութեան նախաձեռնութեամբ։

—

Կովկասի Հայոց Բարեգ. Ընկ. խորհրդի նախագահի կողմից հետեւեալ հեռագիրն է ուղարկուել կոմսուհի Ե. Ա. Վորոնցովա-Դաշկովային.

«Կովկասի Հայոց Բարեգործական Ընկերութեան խորհուրդը այսօր, ժամը 2 ին, Ընկերութեան դահլիճում իր անդամների, հայկական բարեգործական և կրթական հիմնարկութիւնների ներկայացուցիչների, վաճառականների, ուսուցիչ-աշակերտների և հասարակութեան ներկայութեամբ մաղթանք կատարեց Ընկերութեանս պատուաւոր անդամ՝ ամբողջ Կովկասի բնակչութեան սիրելի Փոխարքայ Նորին Պայծառափայլութեան կոմս Իլլարիօն Իվանովիչի առողջութեան համար։ Հաւաքված բազմաթիւ հասարակութիւնը յանձնարարեց ինձ զեկուցանել Ձերդ Պայծառափայլութեան, որ բոլորն իրեն յարգանքներով և անկեղծ անձնուիրութեամբ դէպի Նորին Պայծառափայլութիւնը, ինչպէս Կովկասի խնամատարի, միաբերան վերառաքում են Բարձրեալին աղօթքներ շուտով առողջացնելու և երկարելու Նորա կեանքը յուրախութիւն Ձեզ և համայն Կովկասի։

—

Բացի այս, ինչպէս, քաղաքային վարչութեան մէջ, հայոց եկեղեցում, մահմեդականների մզկիթում՝ մաղթանքներ փոխարքայի առողջութեան համար։ Քաղաքային դումայի կողմից հեռագիր է ուղարկւել կոմսի անունով, որի մէջ ջերմ բաղձերով աղերսում է Պայծառափայլութեան կեանքը Կովկասի ուրախութեան և բարգաւաճութեան համար։

—

Ամեն օր հեռագրեր են ստացվում Կովկասի բազմաթիւ քաղաքներից մաղթանքների մասին։

—

Փոխարքայի անկողնու մօտից գիշեր-ցերեկ չի հեռանում կոմսուհի Ելիզաւետա Անդրեևնան։

—

Երէկ արագ գնացքով Թիֆլիս հասան փոխարքայի որդին և աղջիկը. այսօր գալու է կոմսի երկրորդ որդին։

—

Ամեն օր փոխարքայի պալատն են այցելում կոմսի առողջական դրութեան մասին տեղեկանալու համար շատ պաշտօնական անձինք։ Այսպէս՝ անցեալ օրը եղան Անդրկովկասի մուֆթին և շէյխ-ուլ-իսլամը, ֆրանսիական, գերմանական, աւստրո-ունգարական, բելգիական, թիւրքական և պարսկական հիւպատոսները և այլն։

—

Լոյս մարտի 2-ի գիշերը Կովկասի փոխարքան հանգիստ անցրեց։ Քնեց բաւականին։ Թուլութիւնը աւելի պակաս է. զարկերակը՝ 66 լի երակ. շնչառութիւնը հանգիստ է ու առանց ընդմիջումների։ Ընդհանուր վիճակի մէջ նկատվում է փոփոխութիւն դէպի լաւը։ Բժիշկներ՝ Ադամեան, Բուդենկօ։

—

Երէկ փոխարքան իրան այնքան լաւ զգաց, որ մի ժամ նստած ստորագրում էր պաշտօնական թղթերը։

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

1 մարտի

Պետերբուրգ.—Պաշտօնապէս հաղորդվում է, որ Ն. Կ. Բ. Մեծ Իշխանուհի Տատիանա Նիկոլաեվնայի ընդհանուր առողջական դրութիւնը մնում է բաւարար։

—

Պետերբուրգ.—Պետրոս-Պօղոսի անուան տաճարում պատարագից յետոյ կատարվեց հոգեհանգիստ Ալեքսանդր II Կայսրի յիշատակին Թագուհի Կայսրուհի Մարիա Ֆէօդորօվնայի և այլ Բարձրագոյն անձերի ներկայութեամբ։ Բօլգարական դեսպանը Ալեքսանդր-Թագաւորի դամբարանի վրա պսակ դրեց բօլգարական ժապաւէններով։

Ծովային մինիստրի կնոջ դագաղի վրա Մայր Կայսրուհի Մարիա Ֆէօդորօվնայի կողմից դրվեց կենդանի ծաղիկներից պսակ։

—

Հռոմ.—Պալատը ձեռնարկեց ծովային բիւջէի քննութեան։ Մինիստրնախագահը յայտնեց, որ Իտալիային անհրաժեշտ է ուժեղ նաւատորմ. աւելորդ է առաջարկել այնպիսի ծովային ծրագիր, որ արտակարգ ծախքեր է պահանջում, որի իրագործման ժամանակ նաւատորմը և արդիւնաբերութեան ճիւղերը մէջ. Նաւակառուցումը պէտք է կատարվի աստիճանաբար և սիստեմատիքաբար. այդ պատճառով նախադասելի է յատկացնել աւելի մեծ գումարներ նաւակառուցման համար սովորական ծախքերի նախահաշւում։

Ծովային մինիստրը ասաց, որ կառավարութիւնը հաստատ ընթանալու է նաւատորմը համապատասխան իտալական քաղաքականութեան նպատակների ուժեղացնելու ճանապարհով։

—

Լոնդոն.—Այս տարի ծախսվելու է, համաձայն ծովային բիւջէի, 16.858,525 ֆունտ նաւակառուցման նոր ծրագրի իրականացման համար։

—

Լոնդոն.—Բրիտանական կառավարութեան բանակցութիւնները Նոր Զէլանդիայի հետ պսակվեցին աջողութեամբ։ Պետութեան պաշտպանութեան անհրաժեշտութեան դէպքում Նոր Զէլանդիան տալու է 8000 վարժված զինւոր։

—

Լոնդոն.—Լրագրական տեղեկութիւնների համաձայն՝ Գլազգօյում կայացել է սուֆրաժիստուհիների միտինգ, որը անցել է խոշոր անկարգութիւններով։ Ուսանողները խանգարել են հռետորներին խօսել, մանաւանդ Պանկգըրստին։ Միտինգի բիւրօն իբրև պաշտպանութիւն բերեց 300 բանւորի։ Մեծ ու Զորդից յետոյ բանւորները վարնդեցին ուսանողներին, որոնցից մօտ 50 հոգի տուժեցին։ Ապա միտինգը շարունակվեց անարգել։

—

Աստրախան.—Փետրվ. 20-ին սառոյցի կտորի վրա ջրի հոսանքից տարված 43 ձկնորսները վերադարձան, միայն մինը սառել է։

—

Մուկդէն.—Միապետականները առանձին թռուցիկներով մեղադրում են կառավարութեանը կայսրուհուն բռնութեամբ մահացնելու մէջ։ Մանջուր ազգաբնակութեան մէջ յուզմունք է։ Քաղաքի պաշտպանութիւնը ուժեղացված է. Զժանսիլուանը Պե[...] փոխառութիւն կնքեց նահանգի ռազմի կարիքների համար։ Նոյնանման փոխառութիւններ մտադիր են կնքել Ցիցիկարի և Գիրինի նահանգապետները։

—

[...] հեռագրում են. «Դուրացցօն անաչող ռմբակոծելուց յետոյ «Համիդիէն» սկսեց ռմբակոծել Սան-Ջիօվանի նաւահանգստում կանգնած յունական շոգենաւերը. նաւերից մինը ուտեստեղէնով ընկղմվեց, երկու ուրիշը այրվեցին գնդակների կրակից. սերբիական լեռնային մարտկոցը կրակ բանալով հարկադրեց «Համիդիէին» շտապով հեռանալ. յետոյ «Համիդիէն» հեռու տարածութիւնից ապարդիւն 130 անգամ կրակեց նաւահանգստի վրա»։

—

Սօֆիա. — «Միր» ողջունում է աւստրո-ռուսական զինաթափութիւնը, որ ուղղված է պահպանելու խաղաղութիւնը Եւրոպայում և ապահովելու բալկանեան ժողովուրդների անկախութիւնը։ Վերջում լրագիրը յոյս է յայտնում, թէ աւստրո-ունգարական բարեկամութիւնը իսկապէս բարերար ազդեցութիւն կանէ բալկանեան ճգնաժամը աւարտելու գործում։

—

Սօֆիա.—Բօլգարական կառավարութիւնը օտարազգի միսիաներին յանձնեց բալկանեան դաշնակիցների պատասխան-նոտան միջնորդութեան առիթով. Դաշնակիցները համաձայն են ընդունել մեծ պետութիւնների առաջարկած միջնորդութիւնը հետեւեալ պայմաններով. 1) Տէրրիտօրիայի սահմանափակման բանակցութիւնների հիմունք ծառայելու է այն գիծը, որ իր մէջ պարփակելու է Ադրիանուպօլիսը և Սկիւտարին, որոնք պէտք է զիջվեն դաշնակից պետութիւններին. 2) Թիւրքիան զիջում է Եգէյեան կղզիները. 3) Նա բոլորովին հրաժարվում է Կրետէ կղզու նկատմամբ իր ունեցած բոլոր իրաւունքներից. 4) Սկզբունքով նա համաձայնվում է զիջելու դաշնակիցներին պատերազմական վարձա-[illegible] կորոշվի հաշտութեան վերջնական ստորագրութեան ժամանակ, նաև համաձայնում է վճարել մասնաւոր վնասները. 5) Դաշնակիցները իրանց իրաւունք են վերապահում կանոնաւորել օսմանեան պետութեան մէջ բնակվող իրանց հպատակների իրաւունքները, ինչպէս և ազգայնութեան, ուղղափառ եկեղեցու արտօնութիւնների և դաշնակից պետութիւններին համախոհ օսմանահպատակների հարցերը. 6) Պատերազմական գործողութիւնները չեն ընդհատվում բանակցութիւնների ժամանակ։

ԲԱԼԿԱՆԵԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՇՈՒՐՋԸ

—

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

1 մարտի

Բուխարէստ.—Կ. Պօլսից հեռագրում են. «Ամեն օր թարմ զօրքեր են գալիս Անատօլիայից. մայրաքաղաք են մտնում նաև ծերուկներ, փոքրահասակներ։

«Մինիստրների խորհուրդը նամակ ստացաւ ազգային ինքնապաշտպանութեան կամաւորների ստորագրութեամբ։ Նամակի մէջ առաջարկվում է հրաժարական տալ, այլապէս սպառնվում է մահ։

«Գլխաւոր շտաբը վճռեց ընդարձակ ծաւալով ռմբակոծել բօլգարական դիրքերը Չաթալջայի կողմից։ Զօրքերը փոխադրվում են նաւերով Գալիպօլիից Սան-Ստեֆանօ, այնտեղից Չաթալջա»։

—

Աթէնք.—Գնդապետ Իպիրիսը հեռագրում է Պարամիֆիայից. «Նոտարըլներին, բէյերին և աղաներին թռուցիկներով յայտարարվեց, թէ հպատակութիւն են յայտնել ամբողջ Ցամօնեան մինչև Կալամաս և գրաւվել են Պարամիֆիան, Մարգարիտան, Պարգին, Կորօնին, Գումէնիցան, Կաստրան, Ֆիլիատէսը, Նեօխօրին. ազգաբնակութիւնը պարտաւոր է զինաթափ լինել։ Կէսօրի շատ բէյեր ու աղաներ յայտնեցին հպատակութիւն»։

—

Լոնդոն.—Րէյտէրը հաղորդում է, որ բաւական մեծ քանակութեամբ զէնք է փոխադրվում Ալբանիա։ Ի նկատի ունենալով Տրիէստի ալբանական կոնգրէսի ռազմի յայտարարութիւնները, շատ հնարաւոր է, որ Ալբանիայի հարանները կը վերաբերեն դէպի նա ինչպէս կաւող կողմի։

—

Պոդգօրիցա.—Ալբանական ծովափից

ՄԵՐՁԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԴԷՊՔԵՐԸ

(ԼՐԱԲԵՐԻ ՄԸ ՑՈՒՑԱՏԵՏՐԸ)

—

Դաւադրութեան մը յայտնութիւնը

Կ. Պոլիս, 20 փետրուար

Մտքերու վրայ ներգործող օրուան դէպքերու կարգին ուշագրաւ տեղ մը կը գրաւէ դաւադրութեան մը հրապարակումը։

Այս ծանրակշիռ խնդրութիւնը պարզապէս բլըֆ մըն է Եւրոպան խաբելու և Թիւրքերը հանդարտեցնելու կրկնակ նպատակներովը հնարուած։

Երիտասարդ-Թիւրքերը կուզեն այս կերպով խաղաղութեան յոյսերը վտանգուած ցոյց տալ, ստիպելու համար որ Եւրոպա աճապարէ խաղաղութիւնը կնքելու, իսկ միւս կողմէն ըմբոստանալու հակամէտ Թիւրքերը սարսափեցնել կաշխատի կառավարութիւնը, ոնէ պետական հար փորձ ապարդիւն հանելու համար։

Երիտասարդ Թիւրքերը մասնաւոր այս միջոցիս շատ կերկնչին Սաբա իշխանէն, ուստի զայն վարկաբեկ կաշխատին։ Եւ այս դաւադրութեան պիտի հնարման մէկ գլխաւոր պատճ կերեւայ թէ այս էր։ Սակայն իշխան բանեգրին բնաւ փոյթ ըրած չէ և բեր կը գտնուի բոլոր այս շարժու մասին։

Գալով դաւադրութեան առասպել ակն է, որ ընդամէնը 5—6 հոգիի բաղդրուի խոշոր ծրագիր մը, զոր ի ծելու համար պէտք էր բազմաթիւ

Կառավարութիւնը ոչ միայն քա անձ միայն մատնիչ կընէ իբր դա այլ և որոշ կերպով կը յայտարարէ, նոնք և ոչ մէկ կուսակցութեան կը կանին, ըսել է՝ իրենց համար մեծ օժանդակներ չունին։

Հետեւաբար կառավարութիւնը պ պէս ստեղծած է այս առասպելն կամ իրապէս կայ դաւադրութիւն շատ մեծ ու ծաւալուն հանգամանք է ունեցած ըլլայ։

Եւ հաւանական չէ, որ հոկայ դա թեան մը կամ երկնուած պետական նապի մը մէկ քանի մասնակիցները անցուած են, իսկ միւսները բնաւ չ նուած։

Սակայն այս ալ հաւանական չէ։ ճիշդը այն է, որ կառավարութեան կո ազդարարութիւն մը հրատարակուա այս յայտարարութիւնը։ Փոթորիկ մը լուտ է, սակայն երբեք հաւանական նոր պայթելը հաշտութեան կնքումէ առաջ։

Անգամ մը, որ հաշտութիւն կնքուի խուսափելի է ներքին բուռն տագնա և շփոթութիւն մը։ Մասնաւորապէս զօր.-փաշայի արեան վրէժը հանելու դիրը զինուորական շրջանակներու մէ

Պատերազմին աւարտելէն յետոյ կը ցուի, որ երբեմնի օֆիցերներու միո նը դարձեալ ասպարէզ գայ և Նազըմ մար հատուցում պահանջէ։ Սակայն ատեն որ պատերազմը շարունա բնական է, թէ հայրենասիրական մանց հակառակ պէտի համարեն տագնապ մը առաջ բերել, հետեւաբար ւանական չէ խառնութեան մը ծագ որ անխուսափելի է պատերազմէն անմ պէս յետոյ։

Երկրին վրայ ծանրացող բազմա տագնապներու կարգին ներքին խռ թեան մը սպառնալը ևս, որ միշտ կը տանի երկրին վրայ, նուազ ճնշող ունի և շարունակ միտքերը շփոթ մըն է։

Սահմանադրութեան հաշակումէն մի այսօր կարելի չեղաւ երկրին մէջ հա տել տեւական պահլիճ մը, և միշտ մէ շինածը եկաւ միւսը աւրելու։

Այնպէս որ Եւրոպայի, ինչպէս նաև մանեան երկրին ժողովուրդներու վստահութիւն չի ներշնչեր կառավարու նը, և ամեն օր միշտ կը սպասուի պ կան տագնապներու և փոփոխութիւնն

Ահա մէկ ամիսը անցաւ, որ Մա Շեվքէթ-փաշա իշխանութեան անցաւ, մեն օր կը սպասուի, որ ինքն ալ յաջորդն իրեն։

Այս օրերս դարձեալ շատ կը խօսուի ռավարական տագնապի մը վրայ, որ խուսափելի կը նկատեն շատեր։ Սա առայժ ոչինչ կարելի է ըսել։ Հայոց

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԲԻՈԼՈԳԻԱԿԱՆ ԶՐՈՅՑՆԵՐ

I

ԻՆՉ Է ԿՈՒՍԱԾՆՈՒԹԻՒՆԸ*)

Եղանակային կուսածնութիւն, կամաւոր կուսածնութիւն, պատահական կուսածնութիւն, անհրաժեշտ կուսածնութիւն, փորձնական կամ արհեստական կուսածնութիւն.

—

Ցայտնի է, որ կենդանական աշխարհում (բոյս և կենդանի) սեռականօրէն բազմացման հիմքը սեռական երկու տարբերի գոյութեան անհրաժեշտութեան մէջ է կայանում, նրանց միացման և ձուլման մէջ, ինչ որ անուանում են բեղմնաւորումն. արու տարրը, որին սպերմատօզօյիդ անունն են տալիս, ձգվում է էգ տարրից, ձուից, և ի մի ձուլվելով առաջիկայ ծնվող էակի զարգացման հիմքն են դնում. առանց սպերմատօզօյիդի ձուն ինքնին զարգանալ, էմբրիօն կազմել չէ կարող և անհրաժեշտօրէն պիտի մեռնի։

Կուսածնութիւնը (Parthénogénèse) (յունարէն παρθένος (պարթենոս) նշանակում է կոյս, իսկ γένεσις (գենեզիս) նշանակում է ծնունդ), ինչպէս արդէն բառն իսկ ցոյց է տալիս, այն զարմանալի երեւոյթն է, ուր ծնողը կոյսն է, առանց արուի. էգի ձուն ընդունակ է ինքնին՝ առանց սպերմատօզօյիդի աճել, զարգանալ։

Այս երեւոյթը, երբեմն առեղծուածային, այսօր ուսումնասիրված է իր ամեն կողմերով, ուստի և կուցենային քիչ մանուա-

Եղանակային կուսածնութիւն (parthénogénèse Saisonnière).—Կան մի շարք կենդանիներ, որոնց մօտ բազմացման ձևը տարվայ որոշ եղանակին սեռական է, այսինքն գոյութիւն ունի բեղմնաւորութիւն, իսկ որոշ եղանակին՝ կուսածնական. այսպէս են օրինակ բոյսերի վրա ապրող մի շարք միջատներ. քանի եղանակը տաք է և անունդը առատ, սրանք ածում են կուսածին ձուեր, որոնցից դուրս են գալիս միայն էգեր, այնպէս որ այդ եղանակին այս միջատների արուն համարեա գոյութիւն չունի. հէնց որ ցրտերը սկսում են, էգերը մի վերջին անգամ էլ կուսածին ձու են ածում, որոնցից սակայն դուրս են գալիս թէ արու և թէ էգ. սրանց զուգաւորութիւնից էգերն ածում են արդէն բեղմնաւորված ձուեր, որոնք ցրտերի պատճառով չեն կարողանում զարգանալ անմիջապէս և սպասում են յաջորդ գարնան, եղանակների տաքանալուն, որի ժամանակ տալիս են կրկին բացառապէս էգեր—և այսպէս շարունակ։ Ուրեմն, ամառնային կամ կուսածին ձուեր, որոնք տալիս են միայն էգեր, բացի սէզօնի վերջին ձուերից, և ձմեռնային կամ բեղմնաւորված ձուեր, որոնք գարնանը կրկին տալիս են էգեր։

Այս երկու տեսակի ձուերը իրանց թէ արտաքին և թէ ներքին կազմութեամբ խիստ տարբեր են իրարից. մինչ կուսածինները ունեն նուրբ թաղանթ և աղքատ են ճարպանիւթով, բեղմնաւորվածները, որոնք պիտի դիմանան ձմրան ցրտերին, ունեն հաստ թաղանթ և խիստ հարուստ են ճարպանիւթով։

ձերով ապացուցել, որ եթէ արհեստական միջոցներով միջավայրի տաքութիւնը պահենք անփոփոխ, ամառնային, այս բուսամիջատների ածած ձուերը կը լինեն միշտ կուսածին։ (Մենք ասում ենք միշտ, բայց այս աւելի շուտ տեսականապէս է այդպէս, և ցարդ աջողել են միայն 4—5 տարի անընդհատ ստանալ կուսածին ձուեր, սակայն չը պիտի մոռանալ, որ սրա պատճառը ժառանգականութիւնն է և adaptation-ը, որը անկարելի է միանգամից ջնջել)։

Կամաւոր կուսածնութիւն.—Այս դէպքում ձուի կուսածին կամ բեղմնաւորված լինելը կախված է էգի կամքից. այսպէս է, օրինակ, մեղուների մօտ. իւրաքանչիւր փեթակ ունի իր մի թագուհին, որը միայն ընդունակ է ձու ածելու. սա իր կեանքում մի անգամ միայն զուգաւորվում է և արուից ստացած սերմնահեղուկը, սպերմը պահում է իր ձուարան օրգանի մօտ գտնուած մի յատուկ պարկում (poche copulatrice). իւրաքանչիւր անգամ ձու ածելիս նա կարող է բաց թողնել իր պարկի բերանը և ձուերը բեղմնաւորել և կամ փակած պահելով այն՝ ածել կուսածին ձուեր։ Բեղմնաւորվածները տալիս են բացառապէս էգեր, իսկ կուսածինները՝ արուներ. այս է պատճառը, որ թագուհին իր կեանքի վերջում համարեա միշտ արու ձագեր է հանում, որովհետև սերմնահեղուկն արդէն սպառված է լինում։

Պատահական կուսածնութիւն. — Որոշ հանգամանքների ազդեցութեամբ միշտապէս բեղմնաւորութեամբ բազմացող կենդանին յանկարծակի դառնում է կուսածին։ Սրա

կուսածնութեան պատճառ են դառնում. այս մասին մենք կը խօսենք փորձնական կուսածնութեան մէջ։

Անհրաժեշտ կուսածնութիւն.—Այս շատ հետաքրքրական դէպքում արու այլ ևս գոյութիւն չունի, տեսակը (espéce) կազմված է միայն էգերից. կենդանին բազմանում է բացառապէս կուսածնութեամբ. էգը ածում է կուսածին ձուեր, որոնցից դուրս են գալիս միայն էգեր։ Այսպէս են բազմանում, օրինակ, մի շարք պտուտակաւորներ (rotifères. սրանք շատ փոքրիկ, համարեա միկրոսկոպային կենդանիներ են, որոնք իրանց առանցքի շուրջը մշտապէս պտտելու պատճառով վերոյիշեալ անունն են կրում)։

Կուսածնութիւնը, ինչպէս տեսանք, գոյութիւն ունի միայն ստորին կենդանիների մօտ. բարձր կենդանիների, ինչպէս օրինակ ողնաշարաւորների մօտ, նկատվում է պատահական կուսածնութիւն. Չը բեղմնաւորված ձուն սկսում է զարգանալ, բայց միշտ էլ մեռնում է սկզբնական փազերում։ Հաւը շատ յաճախ չը բեղմնաւորված ձուեր է ածում, բայց սրանք և ոչ մի դէպքում ճուտ տալ չեն կարող։ Լրիւ, ամբողջական կուսածնութիւն բարձր կենդանիների մօտ անկարելի պիտի համարել։

Փորձնական կուսածնութիւն.—Մենք ասացինք, որ բեղմնաւորութիւնը կայանում է արու և էգ տարրերի ի մի ձուլման մէջ, կամ աւելի ճիշդ՝ նրանց կորիզների ձուլման մէջ (caryodamie). բեղմնաւորութեան հետեւանքը ձուի զարգացումն է։ Սակայն մի շարք փորձեր ցոյց են տուել, որ սրա համար կորիզների ձուլումը մի առանձին անհրաժեշտութիւն չէ կազմում. առաջ

Թափահարելով կտոր-կտոր են արել, կտորները, որոնք զուրկ են եղել կորի բեղմնաւորել են արու տարրով։ Ինչպէս նում ենք, կորիզի ձուլման մասին այս խօսք լինել չէ կարող, որովհետև մի րիզ միայն գոյութիւն ունի—արուինը ուրիշ փորձ. կարելի է եղել բեղմնաւո նոյն փշամորթի ձուն սպերմատոզօյիդի մասով միայն, առանց կորիզի։

Այս բոլորը և ապա ամբողջ կուսած կան երեւոյթները հարց են առաջացնում, ինչն է ծառայում ուրեմն արու տարր սպերմատօզօյիդը, և հնարաւոր չէ արդ փորձնականապէս, արհեստականօրէն կ սածնութիւն առաջացնել, որևէ կեր կամ միջոցով փոխարինելով սպերմա զօյիդին։

Այս ուղղութեամբ աշխատող գիտնակ ների մէջ առաջին շարքում պիտի աշխարհահռչակ Loeb-ին և Delade-ին, վերջերս Bataillon-ին։

Loeb ը *) վերցնելով ծովասեխի (Echin melo), մի քանի ծովաստղերի,**) ինչպ նաև մի շարք ջրային որդերի բոլորո կոյս ձուեր ծովի ջրի մէջ, ցրել է այն որոշ քանակով զանազան տեսակի աղ նա հաստատել է, որ նատրիումի, կալիու մի և մագնէզիումի քլօրիդները (NaCl, KCl, $MgCl_2$), երբ նրանք լուծուածքի մէ տուեալ տոկոս են կազմում (Թիւր յիշել աւելորդ եմ համարում), ունեն ձու ը զարգացնող յատկութիւն. Նրան աջող վել է ստանալ այսպիսով փոքրիկ կենդա

*) Տպագրման ընթացքում օգտվել ենք Delage-ի «L'Hérédité et les grands problèmes de la biologie générale»-ից։

*) Loeb «La dynamique des phénomènes de la vie».

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

Թաւրիզ, 25 փետրվարի

Գրել էի «Մշակում» Շուջա-ուդ-Դովլէի խիստ պատասխանը կենտրոնական կառավարութեան, երբ վերջինս փոխքար նահանգապետի պաշտօն էր ուզում տալ նրան։ Հեռագիրները յայտնեցին, որ Ատրպատականի համար ըստ առաջնոյն վալիէթ է նշանակվելու պարսից գահի Թագաժառանգը, Մուհամմէդ Հասան Միրզա, որին միացած կը լինի նաև Ատրպատականի գեներալ-նահանգապետութիւնը, կամ, ըստ ոմանց, Շուջա-ուդ-Դովլէն կը մնայ փոխքար։

Թէհրանի այս որոշումը համարվում է ուղղակի Շուջա-ուդ-Դովլէի դէմ մի գործ։

Ջուլֆա-Թաւրիզի երկաթուղու կոնցեսսիան մեծ վայրոյթ է առաջացրել բախտիարների շրջանում, որոնք՝ միացած իրանց ցեղի հետ, հաշուելով իրանց արդէն տակաւին երկրի տէրերը, յայտարարում են, որ իրանք դէմ են տրված կոնցեսսիային և պէտք է քանդեն պայմանագիրը։

Ցայտարարութիւնը ընդհանուր ծիծաղ առաջացրեց։ Հայկազուն

«ԱՂԻՒՅԵԻ» ՎԱԽԸ...

Ահմէդ Րասիմ-բէյ, Թիւրք ծանօթ հրապարակագիրը, «Թասվիրը Էֆքեարի» մէջ իր վերջին քրօնիկներէն մէկը կը սկսի պատմելով հետևեալ դէպքը, զոր իմացած է Թիւրք երիտասարդ գրող Ակա-Գիւնդիւզէ.

«Ադանայի մէջ էի, ժանդարմըրի հրամանատարին քով։ Գիւղացի մը եկաւ, ձեռքը խնդրագիր մը բռնած։ Միևնոյն ժամանակ սկսաւ իր վիճակը ողբալ. ըսաւ.

«— Էֆէնդիմ, այս մարդը մեր գիւղին մէջ ամենուն աչքը վախցուցեր է։ Առտուն ելլելուն պէս դանակը մէջքը կը խոթէ, գաւազանը կառնէ. սանկ ակնարկ մը կը ձգէ արտերուն կողմը. որուն որ եզը պարապ է՝ կառնէ իր արօրին կը լծէ ու մինչև իրիկուն կը հերկէ իր արտը։ Աղջի օր ալ իմ եզս առած էր։ Ամեն վտանգ աչքս առնելով քովը գացի, ծուռ-ծուռ ինծի նայեցաւ, յետոյ դանակը քաշելով խեղճ կենդանիին յետակողմը վիրաւորեց։ Աւի եզս, եկայ, իւղ տաքցուցի, քսեցի. հիմա քիչ մը լաւ է։ Բայց հիմա մենէ ոչ ոք ապահովութիւն ունի. ալ դուք գիտէք...

«Հրամանատարը մտիկ ըրաւ. քանի մը անգամ գլուխը շարժելէ ետք գրիչը առաւ և գիւղացիին դառնալով ըսաւ.

«— Ես հիմա խնդրագիրդ «ադլիյէ» կը յղեմ. մարդուն հախէն կուգան...

«Այդպէս ալ ըրաւ. բայց նոյն վայրկեանին գիւղացին անհետացած էր։ Դուրսը նայել տուաւ. կարելի չեղաւ գտնել. վերջապէս հասկցուեցաւ, որ խեղճ մարդը վազն ի վազ իր գիւղը կը դիմէր։ Հասկցանք, որ մարդը «ադլիյէի» անունը լսելուն պէս նախամեծար համարեր է փախուստ տալ...»։ («Ազ.»)

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԴԱՐՁԵԱԼ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՖՈՆԴԸ

«Այսօր խաղամ, վաղը կը սովրեմ»։

Մօլլ ազայի այդ խօսքն է միտս գալիս ամեն անգամ, երբ օրաթերթը ձեռքս առնելով՝ չեմ գտնում նրա մէջ և ոչ մի տող ֆոնդի հանգանակութեան վերաբերմամբ։

Ինչո՞ւ չէ կարելի անել մի ամբողջ յօբելեանական տարվայ ընթացքում, որքան նպաստաւոր հանգամանքներ կարող են պատահել տարվայ չորս եղանակներում, երբ մենք մի հատարակ բաժակաճառով կարող ենք տասնեակ րուբլիներ շահել ֆոնդի համար։

Այսպէս էր մտածում անշուշտ ամեն մի խակական հայ, ի նկատի առնելով մեծ յօբելեանի երկար ժամանակաշրջանը։

Ցարգված էին Նորին Վեհափառութեան միջնորդութիւնները և շնորհված մեզ՝ իբրաւունք լայն ու ազատ հանգանակութեան թէ Կովկասում և թէ Ռուսաստանում։

Սրանից աւելին էլ ինչ կարելի էր սպասել կառավարութիւնից. դրանից աւելի էլ ինչ էր հարկաւոր մեզ։ Բաց ու ազատ էր ճանապարհը դէպի կրթութիւն, լուսաւորութիւն, դէպի կուլտուրական կեանք, որոնց մենք ծարաւ էինք վաղուց։

Ուրեմն և ապահովված էր հայ մանուկների կրթութեան գործը, ընդ միշտ ապահովված մեր դպրոցները, մեր տնտեսական կեանքը։

Բայց...

«Այսօր խաղամ, վաղը կը սովրեմ»-ը... կրկնեց հայ մարդը և խոր նիրհի մէջ սպասում է մէկ էլ միւս հոկտ. 12-ի լոյս 13-ի երեկոյին, որ մի թեթև ժողովով, որոտընդոստ բազմաթիւ ճառերով և սովորական մի քանի կոպէկների զոհաբերութեամբ վերջ տայ ամեն ինչի։

Եւ դա կը համարվի պարտքի հատուցում։

Սկզբում չէր կարելի հաւատալ, թէ կը գտնվի որևէ անհատ, որ չուզենայ անդամագրվել այդ նուիրական ձեռնարկութեան, որ գոլիցինեան օրերը տեսնող որևէ մէկը կարող կը լինի տատանվել վեհ գործի առաջ, բայց տխուր իրականութիւնը կարծես եկաւ հակառակն ապացուցանելու։

Թերևս գաւառական խաւար անկիւններում դեռ շատերին անյայտ է յօբելեանական այս նշանաւոր տարին ու նպատակը, ուստի գործ.-քաջաժանների սեպուհ պարտքն է շրջել գիւղերը, հասկացնել, տրամադրել, վառել, բորբոքել նրանց սրտերը. իսկ մենք այդ, ի՞նչ-քաղաքացի ուսուցիչ, ձեռնհաս քահանայ, տանուտէր, սոսկ անհատ, պարտք ունի իր շրջանում գործելու եռանդով՝ վեհ գործի շուրջը համախմբելու գիւղական համայնքներ։

Տեղս և շրջանիս գիւղերում արդէն բացված և կիսով չափ առաջ է տարված հանգանակութեան գործը և յուսամ թէ կարող կը լինենք պատւով դուրս գալ մեր սիրայօժարութեամբ ստանձնած վսեմ պարտականութիւնից։

Էջմիածինը իր սուղ միջոցներից 15,000 ր. նուիրելով թող գեղեցիկ օրինակ և խրթան լինի մեզ, հեռու վանելու մեզանից սուղ միջոցներով արդարանալու ագեղ ու լալկան պատճառաբանութիւնները և հետևելու իր օրինակին։

Եթէ մեր պատուարժան հարուստները վճռել են որոշ զոհաբերութիւններ անել մեր այս պատմական անզուգական ֆոնդին, թող այժմվանից հրապարակ գան և վարակիչ օրինակ հանդիսանան անտարբերութեան ու թմրութեան մէջ նիրհող մասսային։

Որևէ պատմական մեծ ակտի 1500-ամեակ տօնելը շատ քիչ բաղդաւոր ազգերի կարող է վիճակված լինել, և մեզ համար թող պարծանք լինի դա ու կրկնակի պարծանք, եթէ այդ տօնում ենք գիտակցօրէն ու ինքնաբերաբար։

Պատմութեան խորքից, Օշականի նուիրական դամբարանից ս. Մեսրոպի ձայնն է կանչում մեզ...

Հայեր, արձագանք տուէք այդ ձայնին և մի՛ խլացնէք մեր Մայր Աթոռի ու Նրա արժանաւոր Գահակալի կոչը...

Այդ է միակ ճանապարհը տանող դէպի վեր, միշտ դէպի վեր, դէպի կուլտուրական ու երջանիկ կեանք, դէպի շարքերը լուսաւոր ու կիրթ ազգերի, որոնք ներկայումս աւելի, քան երբևիցէ ուշքի ուշով դիտում ու հաշւի են առնում մեր ամեն մի քայլը։

Ղազախ Զաք. ք. Ապրեսեան

ՇՊԱՐՎԱԾ ԴԷՄՔԵՐ

Որքան առատ, որքան բազմաթիւ են այս տիպի մարդիկ մեր իրական կեանքում. այնքան բազմաթիւ, որ աջ նայէք թէ ձախ՝ անկասկած կը հանդիպէք դուք նրանց շարքաններին։

Սա, ի հարկէ, մի քրօնիքական ախտ է «մարդ» արարածի համար. և պատմութիւնից մենք գիտենք արդէն, որ այս բացասական դէմքերը գոյութիւն են ունեցել նաև հին ժամանակներում. լէգէօններ են կազմում նրանք հէնց ներկայումս, ու դատելով անցեալից և ներկայից՝ անշուշտ լէգէօններ կը կազմեն նրանք նաև ապագայում. և սակայն տիպեր՝ որոնց ճանաչելը ընդհանրապէս մեծ դժուարութիւնների հետ է կապված։

Այս մոլութիւններով օժտված ու սնված են ծերունին անգամ իր օրհասի մօմենտներին նոյնիսկ հրաժարվել չէ ցանկանում իր այդ գլուխի ձիրքերից, և նրա գերեզմանը մինչև իսկ յաւակնում է հեգնել հասարակութեանը իր ենթակայի ժառանգութիւն թողած ունակութիւնների համար։

Դարաւոր փաստերը ապացուցել են, որ մոլութիւնների սիրահար «մարդ» արարածը միշտ էլ անկարող է գտել իրան հրաժարվել իր այդ կործանարար դերից, և մենք այսօր նրա այդ դարաւոր կրատաբեր ապացոյցները հիմք ընդունելով մեզ՝ դժբաղդաբար գալիս ենք այն եզրակացութեան, որ «գառն ու գայլը միասին արածելու» իղձն հաղիւ թէ իրականութիւն ստանայ կեանքի մէջ։

Խօսք չը կայ ի հարկէ, որ դեղին ոսկին՝ գոյութեան կռւի միջից այդ անշունչ կուռքն է մարդուն այդպէս կաշկանդել, ստրկացրել և այդ սատիճան ստորին դարձրել նրան. և քանի դեռ թագաւորում է այդ կուռքը, քանի դեռ նրա պաշտամունքը մեզ համար կենսական խնդիր է, ապա ուրեմն մարդկութեան ահագին մեծամասնութիւնը միշտ էլ գայլ կը լինի գառան մորթի հագած, խորամանկ աղուէս կը լինի մարդու զգեստներ ծածկած։

Խօսքերս նորութիւններ չեն, և ես յաւակնութիւն չունեմ այսօր նոր առաջեալ հանդիսանալու։ Ես ուզում եմ նորից կրկնել անցեալը, վերյիշել ներկան ու շեշտել, որ հէնց այսօր էլ գերիշխող տարր է ներկայանում մեր մէջ շողոքորթութիւնը, որ հէնց այսօր էլ կեղծիքն ու երկերեսութիւնը պաշտամունք է դարձել մեր հասարակութեան մէջ. և այդ դատապարտելի ունակութիւնների տէրերը իբրև տիրապետող գործօններ՝ մարդու սկզբունքները խաւարն են շպրտել, որոնք շիտակ, անկաշառ, եղակի անհատներին հեգնանքի առարկայ են դարձրել ու շահի և փառքի կուռքով արբեցած՝ իրանց յանցաւոր տենչերը առաջ մղելու համար ոչ մի միջոցի հանդէպ կանգ չեն առնում։

Ամեն ժամ և ամեն րոպէ մենք հանդիպում ենք «շպարված դէմքերի», որոնք և ներսում և դրսում—եկեղեցում, դպրոցում և հասարակական այլ հիմնարկութիւններ մէջ—երկրպագում են ոսկու, փառքի և կամ ազդեցութիւնների առաջ, սևին սպիտակ, սպիտակին սև ասում ու այսպիսի զարտուղի ճանապարհներով դերք ստեղծում և առաջ տանում իրանց յանցաւոր դերերը։

Խօսք չը կայ, ի հարկէ, որ սրանք երբևիցէ մերկանում են իրանց դիմակներից, սակայն դժբաղդաբար մեծ մասամբ այն ժամանակ, երբ արդէն բանը բանից անցած, երբ արդէն տխուր ակտը կատարված է լինում. Անցեալների բազմաթիւ օրինակները մի կողմ թողնելով, յիշենք հէնց մօտիկ ժամանակներում Ցոփեանեան դըպրոցի հոգաբարձական ընտրութիւններին տեղի ունեցած տգեղ դէպքերը, որոնք արդէն մեծ վկայութիւններ են ասածներիս։

Շպարված տիպերը աւելի խոր արմատ են թողել մեր հայ իրականութեան մէջ, որոնք շատ ճարպիկօրէն կարողանում են աղաւնու կերպարանք տալ իրանց դէմքին ու գրաւել հասարակութեանը. սակայն մարդիկ, որոնց ներսը լեցուն է նենգութեամբ, կեղծութեամբ ու աւերիչ բնատենչանքներով։

Ժամանակ է վերջապէս դիմակազերծել և ճանաչել այն շպարվածներին, որոնք իբրև ցեցեր և ուտիճներ ամեն օր վնասաւորութեան նորանոր ապացոյցներ են տալիս։ Ժամանակ է դուրս վանել հրապարակից վերջապէս այն սողուններին, որոնք վարակում են օդը, պղտորում ջրերը, թունաւորում շրջապատը և կանգնեցնում կեանքը։

Բենո

ԳՐԱԿԱՆ ԲԱՐԵԽՂՃՈՒԹԻՒՆԸ ՄԵԶԱՆՈՒՄ

Գրագողութիւնը մօտաւոր անցեալում իր գագաթնակէտին էր հասել մեզանում. շատ շատերն այն աստիճան էին բռնվել հեղինակի անունն անարժանօրէն վաստակելու անզուսպ ցաւով, որ մինչև անգամ չէին քաշվում ամենայայտնի գրողի մտաւոր վաստակն ուղղակի թարգմանելու ու վերջացնելու իրանց անուան ստորագրութեամբ իբր հեղինակ։ Այս գրագող ասպետներին բաւական չէր լաւ թարգմանչի անունը, մտի չառնելով որ լաւ, աջող թարգմանութիւնը՝ բնագրի արժանաւոր ախոյեան մրցակիցն է կատարելապէս, այլ և ամեն աններելի միջոցների դիմելով անտանելիօրէն զզվեցրին ընթերցողներին, որոնք ստիպվեցին բողոքել հրապարակապէս գրական գրպանահատների տմարդի վարմունքի դէմ, որ ի դէպ և ժամին էր։

Այս տեսակի գրագրողները չեն վարանում մի րոպէ անգամ մոլորեցնել խմբագիրներին ու հրատարակիչներին, առաջարկելով իրանց պլագիատը իբր սեփական աշխատութիւն ապագրելու։

Ասածիս իբր ապացոյց բերում եմ երկու օրինակ նկատածներիցս։

Մօտ երեք տարի սրանից առաջ, թւականը լաւ չեմ յիշում, «Շիրակի» տպագրութեամբ լոյս տեսած սեղանի օրացոյցի էջերում, ի միջի այլոց, կարդացի մի շատ սիրուն, հոգեզմայլ ու գողարիկ պատմուածք «Մրծեռնակների ծագումը» խորագրով, որն ուղղակի բառ առ բառ ու միևնոյն ժամանակ շատ աջող թարգմանութիւն էր սեամօրթ վայրենիներին կաթոլիկութիւն քարոզող եզուիտ հեղինակութիւնից, բայց թարգմանիչը սեփականել էր իրան առանց մի խօսք անգամ ասելու աղբիւրի վերաբերմամբ։

Մի ուրիշ գանգատ.—Ներկայ թւի «Հովիտի» 2-րդ համարում տպված է «Ճշմարտասէրները» վերնագրով «պատմուածքը» Ա. Ս. գլխագրերով ստորագրած։ Ֆրանսիացի տաղանդաւոր հեղինակ Գի-դը-Մօպասանի երկերին լաւ ծանօթ ընթերցողն անպայման պիտի զայրանայ Ա. Ս.-ի պլագիատի վերաբերմամբ, որի «Ճշմարտասէրները» ոչ այլ ինչ է, եթէ ոչ մի կատաբեալ այլանդակումն և աղճատումն Գի-դը-Մօպասանի (La parure—զարդարանք) սիրուն ու հրաշալի փոքրիկ պատմուածքի։

Որչափ «Մրծեռնակների ծագումի» թարգմանիչն աշխատել է բնագրին հաւատարիմ մնալով լաւ թարգմանել, որ աջողվել է իրան, այնչափ «Ճշմարտասէրների» պսեվդոհեղինակը, կարծես թէ դիտմամբ, հաշմել ու այլանդակել է (La parure—զարդարանք) սիրունիկ պատմուածքը։ Ափսոս։

Որևէ երկ թարգմանելու համար, իմ խորին համոզմունքով, անհրաժեշտ է, որ թարգմանիչն անպայման լաւ գիտենայ թէ իր մայրենի լեզուն և թէ այն, որից ուզում է թարգմանել, որպէս զի աշխատութիւնը լինի հարազատ, լեզուական ու քերականական դոհիկ սխալներից ու դարձուածքներից բոլորովին զերծ։ Անշուշտ, բարեմիտ ընթերցողը կարդացել ու շարունակում է կարդալ հայ արևելաբարբառ թարգմանիչների խսկապէս ճաշակաւոր աշխատութիւնները մեծ հիացմունքով՝ Փ. Վարդանեան, Ա. Եզեկեան, Հ. Առաքելեան։

Այո, ասում եմ մեծ հիացմունքով, որովհետև սրանք՝ բացի լաւ ու ընտիր հեղինակութիւններից՝ մի առանձին հոգատարութեամբ են վերաբերվում արդի հայերէնի կոկութեան, ճոխութեան ու հարստութեան։

Եւ ահա այս է խսկական պատճառը, իմ կարծիքով, որ սրանց թարգմանութիւններին դիմաւորում է ընթերցող հասարակութիւնը հաճութեամբ։ Սակայն՝ գուցէ կը հարցնէ ընթերցողը, թէ ինչի՞ց է, որ յիշեալ պարոնները կարողանում են այնպէս լաւ թարգմանել իրա՛նց ընտրած երկերը։ Հարցը շատ պարզ ու դիւրին լուծելի է. որովհետև նրանք լաւ գիտեն հայ լեզուն—գրաբարն ու աշխարհաբարը—գիտեն արևմտեան բարբառն ու գաւառաբարբառներից մի քանիսը. ու բացի սրանցից լաւ գիտեն և այն լեզուն, որից թարգմանում են։

Ահա ձեզ գաղտնիքի հասարակ լուծումը։ Այս ամենը յայտնի լինելուց յետոյ՝ շատ հաւանական է, որ թարգմանել ցանկացողները օրինակ վերցնէին վերոյիշեալ պարոններից. բայց չէ, դժբաղդօրէն հայ դերասաններից մի քանիսը բան ու փեշակ են շինել իրանց համար՝ եղած թարգմանութիւնները սոսկալի կերպով աղճատել՝ իբր թէ նոր թարգմանելով՝ ու ներկայացնել բեմի վրա։

Եւ այսպէս են վարվում այն դերասանները, որոնք հայերէնը սովորել են միմիայն կարդալով, իսկ այն լեզուն, որից թարգմանում են իբր թէ, մի շատ խակ պտուղ է նրանց համար դեռ ևս։ Ու երբ փորձում ես սրանց հասկացնել, որ «ես ձեզ բացաւոր սիրում եմ, դուք ո՞ւր գնում էք, գօզա», (тетя է ուզում ասել) կամ՝ «նա ապրում է այս փողոցում» ձևերն ամենևին հայերէն չեն, այլ փահլևվաներէն ու թուլումբաջերէն, նրանք իրանց արժանապատուութեան անվայել են համարում ձեր արդարացի նկատողութեանը պատասխանել։

Մկրտ. Նաւասարդեան

ՅՈԲԵԼԵԱՆԱԿԱՆ ՕՐԵՐԸ ԳԱՒԱՌՈՒՄ

Ալէքսանդրօպոլ, 24 փետրվարի

Մեծ հանդէսներով և ուրախութիւններով տօնեց Ալէքսանդրօպոլը Րօմանովների Կայսերական Տան 300-ամեակը։ Մի քանի շաբաթ առաջ արդէն դպրոցական հաստատութիւններն առանձին-առանձին և միացած ծրագիրներ էին մշակում, թէ ի՛նչ ձևով յարմարագոյն է այդ տօնի փառաւոր կատարումը։ Այդպէս՝ լուսաւորութեան մինիստրութեան ենթակայ բոլոր դպրոցներին պատուիրված էր միացած տօնել (օրիորդաց գիմնազիա, քաղ. դպրոց, քաղ. տարրական 4 դպրոցներ և երկաթուղային դըպրոց), հայոց դպրոցները (Արղութեան, Ս. Փրկչի, Սահականուշեան և Ոսկեան) նոյնպէս որոշել էին միասին տօնել։ Միայն քաղաքիս Առևտրական դպրոցն էր առանձին տօնելու։

Երեքշաբթի օրվանից (փետրվարի 19-ից) արդէն սկսված էին հանդիսաւոր կրկնութիւնները աշակերտութեան համար. Փետրվարի 20-ին բոլոր եկեղեցիներում և ի վերջոյ նաև Առևտրական դպրոցի դահլիճում կատարվեց հանդիսաւոր հոգեհանգիստ բոլոր հանգուցեալ թագաւորների և կայսրկայսրուհիների յիշատակին, սկսած Միխայիլ Ֆէօդորօվիչից մինչև Ալէքսանդր III կայսրը։ Հետևեալ առաւօտվանից (փետրվարի 21-ից) սկսվեցին խսկական հանդէսները։ Երեք օր շարունակ քաղաքը զարդարված էր դրօշակներով և առաջին երկու երեկոները հրավառված։

Փետրվարի 21-ի առաւօտեան հանդիսաւոր թափօրով քաղաքային խորհրդարանի առաջ ժողովվեցին բոլոր հաստատութիւնների ներկայացուցիչներն ու դպրոցների աշակերտները (բացի հայ դպրոցներից, որոնք հաւաքվել էին Ս. Փրկիչ եկեղեցու հանդէպ գտնված հրապարակում) և տեղաւորվեցին յատուկ պատրաստված՝ Միխայիլ Ֆէօդորօվիչի արձանի շուրջը՝ հանդիսաւոր մաղթանք կատարելու Կայսերական Տան և Նիկօլայ II Կայսրի արևշատութեան համար։ Մաղթանքից առաջ և յետոյ նուագում էր Առևտրական դպրոցի աշակերտական օրկեստրը։

Մաղթանքից յետոյ Առևտրական դպրոցի հանդիսասրահում տեղի ունեցաւ նոյն դըպրոցի գրական-երաժշտական ցերեկոյթը, որ ամբողջովին նուիրված էր Րօմանովների Տան 300-ամեակին։ Հանդէսն անցաւ շատ աջող։ Ազգային օրհներգից յետոյ, որ հանդիսականները լսեցին և կրկնել տուին յոտնկայս, Առևտրական դպրոցի պատմութեան ուսուցիչ Կուրբաթովը գեղեցիկ կերպով բացատրեց «Րօմանովների հարստութեան» նշանակութիւնը Ռուսաստանի համար։ Այնուհետև մի քանի ոտանաւորներից և նուագածութիւններից յետոյ հայոց լեզուի ուսուցիչ Կիրակոսեանը մի պատմական համառօտ ակնարկ ձգեց հայոց և ռուսաց յարաբերութիւնների վրա, որ հետաքրքրական էր թէ ունկնդիր հայերի և թէ ռուսների համար։ Այնուհետև առանձնապէս աչքի ընկաւ իր բովանդակութեամբ ու ձևով 8-րդ դասարանի աշակերտ Վօզմանի ճառը՝ «Ռուսաստանի կուլտուրական զարգացումը Րօմանովների թագաւորութեան 300 տարվայ ընթացքում», որի միակ պակասութիւնն այն էր, որ չափազանց երկար էր և ճառախօսը ստիպված եղաւ կրճատել։ Ապա 7-րդ դասարանի աշակերտ Գուրգէն Խաժակեանը նկարագրեց Ռուսաստանի արտաքին աճումը 300 տարվայ ընթացքում։ Ի հարկէ, մէջ ընդ մէջ արտասանվում էին տօնին պատշաճ բանաստեղծութիւններ և նուագում էր աշակերտական օրկեստրը, որը յատկապէս մեծ բաւականութիւն էր պատճառում հասարակութեանը։

Հանդէսից յետոյ հասարակութեան մի մասին միայն հնարաւոր եղաւ ցոյց տալ (սրահի փոքրութեան պատճառով) աշակերտների գիմնաստիկական վարժութիւնները, որոնցից նոյնպէս շատ գոհ մնաց հասարակութիւնը։

Հետևեալ օրը նոյն տեղում (Առևտրական դպրոցի դահլիճում) տեղի ունեցաւ լուսաւորութեան մինիստրութեան ենթակայ բոլոր դպրոցների հանդէսը, որը նոյնպէս անցաւ աջող։ Համարեա նոյնպիսի բովանդակութեամբ ճառեր արտասանեցին (բացի հայոց և ռուսաց յարաբերութիւններից), որոնց վերնագիրները նշանակելս վերևում։ Բայց այս հանդէսի մէջ ոչ այնքան ճառերն էին աջող, որքան բանաստեղծութիւնների յարտասանութիւնը օրիորդաց գիմնազիայի աշակերտուհիների բերանով, որոնցից մէկին (օրիորդ Զախրձէ) հասարակութիւնը ստիպեց իրար ետևից ասել Կրիլովի առակներից չորսը։ Այստեղ էլ մէջ ընդ մէջ երգում էր խումբը և նուագում էին աշակերտուհիները դաշնամուրի վրա, բաւականութիւն պատճառելով ունկնդիրներին։ Ծղթակեց

Կօկանդ, 22 փետրվարի

Ամսիս 21-ին, պատարագից յետոյ, կատարվեց հոգեհանգիստ Վարդանանց զօրավարների և 1036 նահատակների յիշատակին։

Հոգեհանգստից յետոյ կատարվեց Րօմանովների Տան 300-ամեակի առիթով կայսերական մաղթանք։ Մաղթանքը վերջանալուց յետոյ ժողովուրդը գնաց ուսումնարան, ուր տեղ կատարվեց հանդէս հետևեալ ձևով։

Հանդէսը բացվեց «Նորահրաշ» շարականով, որից յետոյ ա.-ուսուցիչ Ա. Տէր-Մկրտչեանը խօսեց V դարի հայ ժողովրդի քաշած զրկանքների մասին Ցազկերտի օրով։

Աւ.-ուսուցչի բանախօսութիւնից յետոյ աշ.-աշակերտուհիները արտասանեցին ոտա-

---

նիններ, լիակատար կազմուածքով, թէև հիւանդոտ, որոնք մեռնում են շուտով։ Վերոյիշեալ քլօրիւրները, որոնք էլէկտրօլիտիկ են և ջրում տարրալուծվում են մետաղային և մէտալօյիդային իօնների, ազդում են ձուի վրա իրանց մետաղային իօներով։ Նոյն հետևանքին է հասել Loeb-ը նոյնպէս ոչ էլէկտրօլիտիկ նիւթերով, որոնք իօնների չը տարրալուծվելով ազդում են իրանց նիւթի ամբողջութեամբ, ինչպէս, օրինակ, շաքարեղէգնից հանած շաքարով։

Այս փորձերը հռչակաւոր են նրանով, որ պարզաբանում են սպերմատօզօյիդի քիմիական ազդեցութիւնը ձուի վրա. բնականաբար սպերմատօզօյիդը հանդիսանում է որպէս մի քիմիական բէակտիվ, agent, որ միանալով ձուին՝ առաջացնում է ցանկալի բէակցիան և ընդունակութիւն տալիս նրան զարգանալու։

Delage-ը նոյն հետևանքին է հասել, բարձրացնելով որոշ աստիճանի տաքութեան ձուերը պարունակող ծովի ջուրը։

Վաղուց արդէն նկատված էր, որ երբեմն շփումից կամ այլ պատահարներից ձուն որոշ պայմաններում զարգանում է կուսածնօրէն, ինչ որ մենք անուանեցինք պատահական կուսածնութիւն։ Bataillon-ը իր ուշադրութիւնը դարձրել է այս վերջին կարգի կուսածնութեան վրայ և ուսումնասիրել նրա պատճառները, սկզբում ստորին կենդանիների. Նրան աջողվել է իր փորձերը շարունակել մինչև իսկ ողնաշարաւորների ձուերի վրա. այսպէս, օրինակ, նրան աջողվել է զարգացնել գորտի ձուն, վիրաւորելով այն շատ նուրբ ասպէկւ մի կտորով, որը վաղօրօք կատարելապէս ստերիլ է պահած, վտանգ լինելու համար որ ոչ մի կենդանի էակ, միքրօբ մասն չունի այդ փորձի ժամանակ։ Նոյն արդիւնքն է ունեցել նաև, սրսկելով զգուշութեամբ մի քիչ արիւն կոյս ձուերի վրա։ Ի հարկէ, Bataillon-ին բնաւ չէ աջողվել այսպիսով ստանալ կատարեալ գորտ, և ոչ իսկ շերեփուկ (têtard), այլ նա հաստատել է միայն ձուի էմբրիօլօգիական սկզբնական փազերը, մի քանի սէգմենտաաիօններ. այսքանն իսկ բաւական է ապացուցելու համար, որ ձուն ստացել է արդէն ինքնին զարգանալու ընդունակութիւն։

Այս փորձերը դեռ չէ կարելի վերջացած համարել, հետևաբար անկարելի է առ այժմ արտայայտվել բացարձակապէս սպերմատօզօյիդի դերի նկատմամբ. վերցնենք հէնց Loeb-ի եզրակացութիւնները —սպերմատօզօյիդի քիմիական ազդեցութիւնը. սակայն անժխտելի է, որ մեռած սպերմատօզօյիդը ձուի վրա այլևս ազդեցութիւն չունի. թերևս մեռնելուց յետոյ, որպէս հետևանք քայքայման, նրա մէջ առաջանում է քիմիական փոփոխութիւն, անշուշտ, և դրան պիտի վերագրել նրա ինէրտ դառնալը. բայց չը պիտի մոռանալ նաև, որ նա քիմիական որոշ կազմ ունենալուց բացի, ամենից առաջ կենդանի է, ապրում է, և նա ազդում է իր կազմութեամբ ու կենդանութեամբ. հէնց այդ պատճառով էլ առ այժմ ներկայ պայմաններում սպերմատօզօյիդի դերը փոխարինել մի այլ նիւթով անկարելի է։

Ահա թէ ինչ է կուսածնութիւնը. իսկ ինչ վերաբերում է նրա բիօլօգիական, ներքին յարաբերութիւնների բացատրութեան, այդ մասին մի այլ անգամ։

Բնական գիտութ. դօքտոր՝
Ժընեւ Վ. Փիլոսեան.

հասարակներ։ Մերթ ընդ մերթ երգում էր [illegible] խումբը։

Մի շարք երգերից և ասմունքներից յետոյ խօսեց [illegible] Ռոմանովների Տան 300-ամեակի [illegible] Պետրոս Մեծի, [illegible] II-ի, Ալեքսանդր II-ի [illegible] Նիկոլայ II-ի [illegible]

Հանդէսը վերջացաւ «Боже Царя храни» օրհներգով։ [illegible]

Գ. Մանուչարեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

✦ Այսօր երեկոյեան Թիֆլիս կը հասնի [illegible]

✦ [illegible]

[illegible]

[illegible]

«Բակու»-ին հեռագրում են Պետերբուրգից, որ [illegible]

[illegible]

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂ ԱՐ.

ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Գէորգ ք. Մկրտումեանց. «Զրկվածները», վէպիկների և պատկերների ժողովածու, 155 էջ։ Աստրախան, տպարան Ապրեսեան և Օկուր. 1913 թ., գինն է 50 կ.։

Գէորգ քահանայ Մկրտումեանը անծանօթ դէմք չէ հայ գրական ասպարէզում։ Նա երկար տարիներ (մօտ 25) աշխատակցել է ռուսահայ պարբերական թերթերին, գլխաւորապէս «Մշակին»։ Հէնց այդ ժամանակամիջոցումն են լոյս տեսել նրա մի շարք հեղինակութիւնները, որոնցից «Ղայթմազանց Միքէլը», «Դրօշակ» և «Տաճիկ փաշան» իրական կեանքից վերցված պատմուածքները կարդացվում են տակաւին անփոփոխ հետաքրքրութեամբ։

Բաւական երկարատև դադարից յետոյ Տ. Մկրտումեանը ներկայանում հանդէս է եկել մի նոր աշխատութեամբ՝ «Զրկվածներով»։ Դա 16 վէպիկների և պատկերների ժողովածու է՝ յիրաւի նուիրված զրկվածներին, կեանքի դաժան հակասութիւններից տառապողներին։

Տասնվեց պատմուածքից 4-ը այլաբանական են, որոնցից «Սանդիկի ճանապարհին» թերևս մինչև իսկ հիացմունք պատճառէ հայրենասէր ընթերցողին։ (Այլաբանութիւնը վերաբերում է հայկական հարցին՝ նրա արդի վիճակում)։ Միւս պատկերների խոշորագոյն մասի աչքի ընկնող թերութիւնն է նրանց չափազանց էսքիզայնութիւնը՝ հանդէպ նիւթերի խիստ լուրջ և պրոբլեմատիկ բնոյթի։ Հեղինակին մենք ճանաչում ենք որպէս տաղանդաւոր քարոզչի, որը իր քարոյախօսական-քարոզչական տրամադրութեանը մասամբ զոհ է բերել պատմուածքների գեղարուեստական կողմը։

Այլ են սակայն իրական կեանքից վերցված վէպիկները, որոնք են՝ «Անիրաւութեան մէջ», «Սուրպեցին» և «Ուսուցիչ Երկանեան»։ Այստեղ արդէն հայր Մկրտումեանին իր հարուստ և ճկուն լեզուի հետ միասին օգնութեան է եկել նաև նրա ծննդավայրի բազմակողմանի և խորայատուկ իրականութիւնը, որին հեղինակը—ինչ ասել կուզի—կատարելապէս տեղեակ է։

Գ. Մելիքեան

ՆՈՐ ՍՏԱՑՎԱԾ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1) «La Situation des Arméniens en Turquie exposée par des documents 1908—1912» I և II պրակներ։ 2) «Весь Міръ» շաբաթաթերթի №№ 50, 51 և 52, Պետերբուրգ, 1912 թ.։ 3) «Кооперативная Жизнь» կիսամսեայ հանդէսի № 1—2 Մոսկվա, 1912 թ., գ. 30 կ.։ 4) «Геркулесъ» հանդէսի № 1, Պետերբուրգ, 1912 թ.։ 5) «Mècheroutiette» ամսագրի № 38, յունվար, 1913 թ., Փարիզ։ 6) «Տեղեկագիր այրիախնամ յանձնաժողովի» 1910 սեպտ. 11—1912 սեպտ. 11, կազմեց Ժ. Սայապալեան, Ղալաթիա (Կ. Պոլիս), 1912 թ., էջ 42+94. 7) «Ընդարձակ զրացուցակ Պ. Պալենց գրատան», Կ. Պոլիս, 1912 թ., էջ 246։ 8) «Տեղեկագիր 1911—12 ուս. տարվայ կրթ. վիճակի Ղազվինի հայոց ու Վարդանեան երկսեռ դպրոցի», Թէհրան, 1912 թ., էջX+32։ 9) «Etude sur la structure de l'oeil chez les gastèropodes du genre physa», Վահրամ Փիլոսեանի, Ժընեվ, 1912 թ., էջ 32։ 10) «Докладъ Тифл. бирж. комитета по съѣзду хлопководовъ въ Тифлисѣ 1—5 ноября 1912 года», Գ. Խատիսեան, Թիֆլիս, 1912 թ.։

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

✦ Բարձրագոյն ողորմածութեան հիման վրա Ռուսաստանի ընդհանուր 170,000 բանտարկեալներից, Ռոմանովների Տան 300ամեայ յոբելեանի առիթով, բանտերից ազատել են ընդամենը 35,000 մարդու։

✦ Մեծ պետութիւնները ներկայումս մոքերի փոխանակութիւն են կատարում պատերազմին վերջ դնելու նպատակով եւրոպական վեհաժողով գումարելու մասին։

✦ Ադրիանուպոլիսը յանձնելուց յետոյ Կ. Պոլսում անխուսափելի են խառնակութիւնները։ Թիւրք խուժանը՝ զինված՝ ազդանշանի է սպասում։ Քրիստոնեաների յոյսը Բոսֆորի մօտ կանգնած եւրոպական պատերազմական նաւերի վրա է։

✦ Սոֆիայում անհեթեթ լուրեր են տարածված, թէ իբր օդագնաց Կոստինը թիւրքական լրտես է և իջել է Ադրիանուպոլսում գիտաւորեալ կերպով։ Ինքը Կոստինը իր կնոջը հեռագրել է Ադրիանուպոլսից, թէ առողջ է և լաւ պայմանների մէջ։

✦ Թիւրքաց զօրաբանակներում զանազան վարակիչ հիւանդութիւններ մեծ թւով զոհեր են տանում։

✦ Ադրիանուպոլսի բերդապետ Շիւքրի-փաշան հեռագրում է Բ. Դրան, թէ րոպէն շատ լուրջ է և պէտք է մի կերպ օգնութեան շտապել Զաթալջայի զօրքերով։

✦ Սուլթանը պատուիրեց Մահմուդ-Շէվքէթ-փաշային առանց իր գիտութեան քայլ չանել Ադրիանուպոլիսը յանձնելու խնդրում։ Նա վճռել է չը ստորագրել որևէ պարտաւորութիւն այդ մասին։

✦ Ռուսական սահմանի վրա Չինաստանը կենտրոնացրել է մեծաքանակ զօրքեր։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

(ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՀԵՌ. ԳՈՐԾ.)

1 մարտի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Խաղարկու տոմսերի տիրաժը։ Երկուհարիւր հազար—սէրիա 14,453 № 46.

Յօթանասունհինգ հազար—15,437/3։

Քառասուն հազար—13,851/32։

Քսանհինգ հազար—17,678/47։

Տասն հազարական—3356/34, 12,069/38, 7672/14։

Ութ հազարական—12,402/40, 4983/36, 274/1, 16,004/23, 19,950/7։

Հինգ հազարական—11,267/43, 5853/25, 10,577/24, 19,288/2, 15,086/46, 4576/12, 3912/50, 4238/10։

Մէկ հազարական—15 618/18, 6185/30, 491/29, 12,701/33, 19,794/7, 5668/26, 11,179/20, 7452/50, 12,669/40, 5841/39, 6467/12, 5294/26, 9810/31, 13,577/4, 17,240/30, 6424/10, 11,894/2, 2004/34, 2173/43, 95/38։

ԽՐԻՍՏԻԱՆԻԱ։ Վախճանվեց գրող Թոմաս Կրագը։

ՔԻՇԻՆԵՎ։ Նահանգական մատակարարական դրամագլխից 400,000 րուբլի յատկացվեց Բեսարաբիայի ազգաբնակութեանը սերմնացանի համար։

ՌԻԳԱ։ Դեսպան Վուլիչի կինը վախճանվեց։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Մոնղոլիա մեկնեց մոնղոլական արտակարգ դեսպանութիւնը։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ջրի դեղատոմս, որը շատ գնահատելի է։

Մի տիկին գրում է.—Ես պէտք է հաստատեմ այն ամենը, ինչ որ լսել եմ այդ մասին։ Եթէ դուք ևս ինձ պէս տառապէիք նէվրալգիայով և նէֆրիտով, անպայման շնորհակալ կը լինէիք մատնանշված դեղատոմսի համար։ Ես կտրել եմ լրագիրներից այդ դեղատոմսը, և հէնց որ ընդունել եմ այդ դեղը, իսկոյն և եթ թեթևութիւն եմ զգացել իմ քրոնիկական տանջանքներից։ Դեղատոմսը կարելի է ստանալ ցանկացած դեղատանը և դեղավաճառանոցում։ Խնդրեցէք 60 գրան Կէֆալդոլ-Ստոր՝ տաբլէտկաներում։ Առաջին երկու տաբլէտկաները ընդունելուց անմիջապէս թեթևութիւն էք զգում. դրանից յետոյ իւրաքանչիւր ժամը մի անգամ պէտք է ընդունել մի տաբլէտկա, մինչև որ ցաւերը վերջնականապէս դադարեն, լինեն այդ ցաւերը ջղային թէ յօդային։ Ցիշեալ դեղը բոլորովին անվնասակար է, իսկ ներգործութիւնն էլ ապահոված։

(П. 38406) (№ 3)

ԻՄ ԾԱՆՕԹԸ

Խօսք չէ գտնում յայտնելու իր շնորհակալութիւնը Ձեր «Սիտրովին» դեղի համար, որի ընդունելուց յետոյ այլևս նա հակումն չէ զգում դէպի ոգելից խմիչքեղէնները։ Ամենքին պիտի ասեմ, որ «Սիտրովին» անունով դեղ գոյութիւն ունի, որը փրկում է այդ ախտից, և կաշխատեմ մատնանշել այն ուղին, որով պէտք է ընթանալ։ Ցարգանքով՝ Ա. Կրժէվիցկայա։ Ստարօկօնստանտինով, Վոլինսկի նահ., 14 նոյեմբ. 1912 թ.։ «Սիտրովինը» կարելի է գտնել բոլոր դեղատներում և դեղապահեստներում։ Տեղեկութիւնների համար դիմել՝ С.-Петерб. почт. ящ. № 371. (П. 44506)

ԲԺԻՇԿ Ա. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՑ

Մասնագէտ սիֆիլիս, միզասեռական, վեներական և կաշուի հիւանդութիւնների։ Էլեկտրաբուժութիւն։

Ընդունե- ($12^1/_2$—2 ժ. ցերեկվայ։
լութիւնը (5—7 ժ. երեկոյեան։
ամեն օր (Կանանց համար՝ 2—3 ժ. ցեր.

Սօլօլակ, Բէբուտովսկայա, № 33 (անկիւն Պասկէվիչի փողոցի)։ Տելէֆօն № 1175.

ՀԱՅՈՑ ԱԶԳԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

ի յիշատակ հայ գրերի 1500-ամեակի և հայկական տպագրութեան 400-ամեակի

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԵԼՈՒ Է

Հայերեն հրատարակութիւնների ցուցահանդէս

որ պէտք է բացվի Թիֆլիսում 1913 թ. հոկտ. 6-ին և տևելու է մինչև նոյն ամսի 12-ը։

Ուստի խորհուրդը խնդրում է պ. պ. հեղինակներին, հրատարակիչներին, տպարանատէրերին և ամեն մի հայի՝ ուղարկել Ընկերութեանս հայերէն ամեն տեսակ հրատարակութիւններ, հայկական վիմատիպ պատկերներ և քարտէզներ։

Այն հրատարակութիւնները, որ կը նուիրվեն Ընկերութեանս և կամ դրամով ձեռք կը բերվեն, ցուցահանդէսից յետոյ պիտի պահվեն Ազգագրական Ընկ. մատենադարանում, որ այդպիսով դառնալու է մի մնայուն յուշարձան հայ գրերի և տպագրութեան, իսկ սոսկ ցուցադրվելու նպատակով ստացվածները կը վերադարձվեն տէրերին։

Ամեն ինչ պէտք է ուղարկել այս հասցէով. Армянскому Этнографическому Обществу. Тифлисъ.

Խորհրդի նախագահ՝ Ս. Մելիք-Ազարեան
Անդամ-քարտուղար՝ Ե. Լալայեան

(Կ.) 65. 10—3

ՌՈՆԿՕՎՍԿԻ և ԸՆԿ.

Ս.-Պետերբուրգ, Նադէժդինսկայա փ., Նեվսկի պր. անկիւն, № 1—96. Տելեֆօն 416—15.

Ընդհանուր յատուկ գործակալութիւն դատաստանական, ադմինիստրատիվ և կրէդիտային հիմնարկութիւններում ունենալիք գործերը վարելու և պաշտպանելու համար։

Ռուսաստանի բոլոր քաղաքներում և առևտրա-արդիւնաբերական կենտրոններում ունի առանձին հրաւիրված հաւատարմատար-թղթակիցներ։

Հաւատարմատարների դրամները և վաւերագրերը ստացվում և տրվում են ըստ պատկանելոյն բօրսայի և աշխատանքի արտելների գործակալների միջոցով։

ԺԱՄԱՆԱԿԱՒՈՐԱՊԷՍ ԿԱՐԵԼԻ ԳՈՐԾԵՐ — ՊԱՐՍԿԱՀՊԱՏԱԿՈՒԹԻՒՆԻՑ ՌՈՒՍԱՀՊԱՏԱԿՈՒԹԵԱՆ ԱՆՑՆԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ։

(Կ.) (.П 40191) 3—3

ԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՅՈՑ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ընկերութեանս Խմբագրական Մասնաժողովի խմբագրութեամբ և Ընկերութեանս հրատարակութեամբ ԼՈՅՍ ՏԵՍՆՈՂ

„ՀԱՆՐԱՅԻՆ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԸ“

ներկայ 1913 թւին կը հրատարակվի ամիսը մէկ անգամ։

Մատենադարանը կը պարունակի ինքնուրոյն և թարգմանական գրուածքներ հետևեալ ծրագրով. 1) Վէպեր, վէպիկներ, պատմուածքներ և գեղարուեստական ուրիշ գրուածքներ։ 2) Թատերական գրուածքներ։ 3) Երգիծաբանական երկեր։ 4) Այլ և այլք։ 5) Ցայտարարութիւններ։ Իւրաքանչիւր համարը բաղկացած կը լինի մօտ 96 երեսից Ընկերութեանս հրատարակութիւնների դիրքով եւ կը ներկայացնէ մի ամբողջութիւն։

Տարեկան 12 համարի բաժնեգինն է ճանապարհի ծախքով՝ Ռուսաստան 1 ր. 80 կոպ., արտասահման $5^1/_2$ ֆրանկ։

✦— Ապառիկ բաժանորդագրութիւն չէ ընդունվում։ —✦

Բաժանորդ կարելի է գրվել՝ Թիֆլիսում Ընկերութեանս գրավաճառանոցում, Бебутовская, 25, և բոլոր հայ գրավաճառանոցներում։ Գաւառներում՝ Ընկերութեանս ճիւղերի, աշխատակից անդամների, գործակալների և տեղական գրավաճառների մօտ։

Ծանօթ.—Լոյս տեսաւ և ուղարկվեց բոլոր բաժանորդներին «Հանրային Մատենադարանի» № 13-ը՝ Լօրդ Բայրօնի «Մանֆրէդ» գիրքը, անգլիերէնից թարգմ. Տիրայր վարդապետ։

(Կ.Ե.Հ.Գ.) 166. 5—2

Мраморно-мозаичное заведенiе

Б. Вилла и А. Рицци

Михайловскiй пр. № 42. Телефонъ № 620.

ИМѢЮТСЯ всегда въ большомъ выборѣ готовыхъ ПАМЯТНИКОВЪ изъ разнаго порода МРАМОРА и ГРАНИТА.

Принимаются всевозможныя МОЗАИЧНЫЯ работы и ОБЛИЦОВКИ ФАСАДОВЪ ЕСТЕСТВЕННЫМЪ и ИСКУССТВЕННЫМЪ КАМНЕМЪ.

(Հ. Կ.) 171. 12—1

Զգուշացէք կեղծիքներից!

ՊՐՕՎԻԶՕՐ

Г. Ф. Юргенсъ-ի

Բօրնօ-Տիմօլեան Սապօն

Քրտինքի, այրուածքի, պէպէնների, ուռերների, պզուկների և դեղին խալերի դէմ։

ՏՈՒԱԼԷՏԱՅԻՆ ԱՆՈՒՇԱՀՈՏ ՍԱՊՈՆ ԲԱՐՁՐ ՏԵՍԱԿԻ։

Վաճառվում է ամենուրեք։

1 կտորը 50 կոպէկ, $1/_2$ կտորը 30 կոպէկ։

(Կ.) (М. 50331) 24—3

Ռուսէ մեդալ Լոնդոն 1893 թ. — Միակ գործարան՝ Москва, Г. Ф. Юргенсъ.

Զափահասների համար

ԼՈՅՍ ԵՆ ՏԵՍԵԼ

Բժշկ. ֆէլդշէր Ա. Գ. ԵՍԱՅԵԱՆԻ

1) «Գաղտնի հիւանդութիւնների բժշկարան (կանանց և տղամարդկանց վեներական և այլ ցաւեր), բազմաթիւ բէցէպտներով, խորհուրդներով և նկարներով։ Անհրաժեշտ բժշկարան է ամեն չափահաս մարդու համար, նամանաւանդ այնտեղ, որտեղ չը կան մասնագէտ բժիշկներ։ Լեզուն շատ պարզ ու ամենքին հասկանալի։ Գինն է 50 կ.։

2) «Տրիպէր (սուսանակ) եւ նրա բժշկութիւնը», բէցէպտներով, բազմաթիւ խորհուրդներով և նկարներով։ Գինն է 20 կոպ.։

3) «Ձեռնաշարժ (օնանիզմ) կամ մօղնի խ... կէն», խիստ ծիծաղաշարժ վօդեվիլ միմիայն չափահասների համար։ Գինը 20 կ.։

4) «Սօնայի նօտնդրէրը» յայտնի վօդեվիլը, շատ ծիծաղաշարժ. 2-րդ հրատարակութիւն։ Գինը 15 կ.

5) «Հայ կռիւները», պատմուածք հայ-թիւրքական կռիւներից. հայ քաջերի կռիւը։ Գինը 7 կ.։

6) «Միւնոյն դագաղում», պատմուածք հայ-թիւրքական կռիւներից. դիակների նկարներով։ Գինը 7 կ.։

7) «Մեռական զօրք եւ միլիցիա» Պլմէնովի թարգմանած։ Գինը 5 կ.։

Ուղարկվում են բոլոր գրքերը միասին (հատ-հատ ուզողները դիմեն «Գուտտենբերգ» գրախանութին)։ Պահանջողները պէտք է առաջուց ղրկեն գրքերի գինը մարկաներով։ Հասցէն՝ Тифлисъ, Семеновская ул. № 9. Медицинскому фельдшеру А. Г. Есаянцу.

(օ. մ.) 44. 100—15

ԵՐԿՈՒ ԳԻՐՔ

I

ԱՐԱՔՍՆ Է ԼԱԼԻՍ

մեծ վէպ, բաղկացած երեք մասից։ Մասն Ա. «Անխորտակելի ամրոցը»։ Մասն Բ. «Ճահիճը շարժվում է»։ Մասն Գ. «Լուսոյ ճաճանչներ»։

II

ՍԱՍՈՒՆԸ ԱՅՐՎՈՒՄ Է

Դրամա 5 գործողութեամբ։

Երկուսի գինը ճանապարհածախքով մինչև լոյս տեսնելը Մէկ րուբլի, լոյս տեսնելուց յետոյ կաւելանայ։ Առաջին գիրքը կը տպվի պատկերներով, եթէ բաժանորդների թիւը բաւարար լինի։ Խնդրում ենք համակրողների աջակցութիւնը։ Դիմել հեղինակին՝ Тифлисъ, Приказная ул., № 12. Баграту Айвазянцу.

(Կ.Հ.) 164. 3—1

600 ԱՌԱՐԿԱՆԵՐ

Փոխանակ 25 րուբլու

2 ՌՈՒԲԼԻ 90 կոպ.

Մեր ֆիրմայի հետ ծանօթանալու համար մենք ուղարկենք միայն այս լրագրի ընթերցողներին 600 հատ օգտ. և արժէք. առարկ., որոնցից գլխաւորն է՝ գրպ. անկերժամաց. 10 տ. երաշխիքով, ոսկէ դուբլէ-շղթայ, ադամ. և կան. ոսկէ դուբլէ մատանիներ ամերիկ. ադամանդով, նոյն յատկութ. ապարանջան, մանեակ և ականջօղեր (200 ր. արժէք ունեցողից չը զանազանվող), կաշուէ դեղ. պօրտմօնէ, նէսէսէր և 500-ից աւելի հետաքրք. և օգտ. առարկ.։ Բոլոր 600 առարկ. համար վերցնում ենք միայն 2 ր. 90 կ. (ժամաց. առանձին արժէ 6 ր.)։ Վերադիր վճ. ուղարկ. համար ճանապարհածախք հաշվում է՝ 1—3 գարն. համար 55 կ., Սիբիր՝ 95 կ.։ Չը հաւանած դէպքում յետ ենք վերցնում և փողը վերադարձնում։ О-во „МЕРКУРІЙ“, ЛОДЗЬ. № 24.

(Կ.) (Л. 3594) 6—2

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

„ԾԻԾԱՂԱԲԵՐ“

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ

Գինն է 30 կոպէկ.

Հայրիկ, Բիսմարկ, Լօռիս-Մէլիքեան, Պուշկին, Տուրգենեվ, Կրիլօվ, Վոլտեր, Միլտոն, Թաղիադեան, Պարոնեան, Գոշ-Մխիթար, Եզոպոս, Պըլը-Պուղի, Մօլլա-Նասրէդդին, և ուրիշ ազգային ու օտար զուարճախօսներ։

200-ի չափ ԸՆՏԻՐ զուարճախօսութիւններ, անեկդոտներ, հայ և օտար բաժիններով, 128 երես։

Միանից գումարով պահանջողներին մինչև 25 օրինակ ուղողին՝ 20% զեղչ. մինչև 50 օրինակ ուղողին՝ 25%. 50 օրինակից աւել ուզողին 30% զեղչ։ Ճանապարհածախսը գնողի հաշւին։ Պահեստը մեզ մօտ։ Ցանկացողները կարող են դիմել մեր միջնորդական հասցէով՝ Тифлисъ, Лысогорскiй переул., № 6. Хачатуру Хачатріану.

Դիմել նաև Թիֆլիսի գրավաճառներին։

(Հ.Կ.) 128. 10—6

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный